

17 241

BYZANTINA CHRONIKA

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ Α' καὶ Β'.

ВИЗАНТИЙСКІЙ ВРЕМЕНИКЪ

ИЗДАВАЕМЫЙ

ПРИ

ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ

ПОДЪ РЕДАКЦИЮ

В. Г. Васильевского

и

В. Э. Рогова

Ординарнаго Академика.

Чл.-Корр. Академіи.

ТОМЪ VI.

ВЫШ. 1—2.

—*—*—*

САНКТПЕТЕРБУРГЪ, 1899.

КОММИССИОНЕРЪ:

С.-Петербургъ.

Leipzig.

К. Э. Риккеръ, Невскій пр. 14.

К. Л. Вѣcker, Inselstr. 20.

Handwritten notes:
1899. 2.
1899. 2.

СОДЕРЖАНИЕ ПЕРВАГО И ВТОРАГО ВЫПУСКОВЪ.

ОТДѢЛЪ I.

ИЗСЛѢДОВАНИЯ И МАТЕРІАЛЫ.

	Стр.
Этнодъ о византійской мюзеей, Марутры. Съ 3 табл. I. Тибо	1
Псевдонимы Пеллагача, А. П. Керамеаса	13
Въ записку подлинности житія патрарха Игнатія и принадлежности его современному автору Павелъ Паластину, В. Васильевскаго	39
Византійскіе памятники Десса, I—V, Съ 3 табл. Д. Айвазова	57
Иверскій списокъ средневѣковой Александрии, П. Петрова	97
Замѣтки по древности, Константинополь, VII—X, Гаур, Даскина	131
Крестовидъ императора Михаила VII Дуки, П. Безобразова	140
Эпиграфическая замѣтка, В. Датышева	144

ОТДѢЛЪ II.

КРИТИКА.

Adolf Stoll, Der Geschichtschreiber Friedrich Wilken. Рец. А. Васильева	147
Berhard Kausschen, Jahrbücher der christlichen Kirche unter dem Kaiser Theodosius dem Grossen. Рец. А. Васильева	152
Leo Sternbach, Joannis Geometrae carmen de S. Pantaleone. Рец. А. П. Керамеаса	156
Ulfarons Veith O. S. B. Die Martyrologien der Griechen. Рец. П. Сырку	163
H. Moritz, Die Zunamen bei den byzantinischen Historikern und Chronisten. Рец. С. Паладушты	167
Demosth. D. Desminia, Die Eheschenkung nach römischem und insbesondere nach byzantinischem Recht. Рец. П. Соколова	178
Franz Xaver Kraus, Geschichte der christlichen Kunst, I—II. Рец. Е. Рядина	185
Hugues Le Roux, Les amants byzantins. Рец. П. Безобразова	203
H. Lingg, Byzantinische Novellen. Рец. П. Безобразова	208
C. Rangabé, Harald, Fürst der Waräger. Рец. П. Безобразова	208

БИБЛИОГРАФІЯ.

Россія, Н. Соколова	206
Германія, В. Меліоранскаго	240
Франція, А. Васильева	251
Италія, А. Васильева	257
Англія, А. Васильева	260
Греція и Турція, А. Паладоуло-Керамеаса	264
Славянскія земли, П. Сырку	284
Новыя книги, поступившія въ Редакцію	286

ОТДѢЛЪ III.

Мелкія замѣтки и извѣстія	288
-------------------------------------	-----

«Византійскій Временникъ» выходитъ четыре раза въ годъ книжками отъ 10 до 12 листовъ, всѣ 4 книжки составляютъ одинъ томъ.

Подписка принимается у книгопродавца-издателя Н. Л. Риккера, Невскій пр.

№ 14, въ С.-Петербургѣ.

Подписная цѣна за годовое изданіе съ пересылкою 5 рублей для Россіи и 12½ германскихъ марокъ или 16 франковъ за границею.

Редакція журнала помѣщается у В. З. Регеля, на Васильевскомъ Островѣ, по 10 линіи, домъ № 15, въ С.-Петербургѣ.

Ψευδονικήτας ὁ Παφλαγῶν
καὶ ὁ νόθος βίος τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου.

Τοῦ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχου Ἰγνατίου γινώσκονται μέχρι σημερον δύο καὶ μόνοι παλαιὰ βίαι, ὁ μὲν τίντεμος ὑπὸ τύπον ἀγιολογικοῦ ἐγκωμίου, ὁ δ' ἕτερος ἐκτενής καὶ ὑπὸ τύπον ὁσαύτως ἀγιολογικοῦ βίου, ἀλλὰ μετὰ παρεμβάσεων λίαν ἐκτεταμένων, ἐπὶ δὲ ἀναικίων καὶ ἀναρμόστων εἰς ἀνάγκασμα καθ' αὐτὸ λειτουργικόν. Τοῦ συντέμου βίου συγγραφεὺς εἶναι Μιχαὴλ ὁ σύγκελλος, καὶ μολοντι τὸ κείμενον ταῦτο ἔχει καὶ ἀρχὴν καὶ μέσσην καὶ τέλος, καὶ καθόλου εἰπεῖν ἐνότητι τελείαν, οὐχ ἦρτον ἐν τῇ πύλῃ τοῦ χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν ὡς ἀπίσπασμα τῆς ἐκτενοῦς τινος ἐγκωμιαστικοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου· οὗτος δὲ ὁ παράδεξος τίτλος ἔχει κατὰ λέξιν οὕτως· «ἀπὸ τοῦ ἐγκωμίου τοῦ εἰς τὸν ἅγιον Ἰγνάτιον, τὸν γεγονότα πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, συντεθέντος παρὰ Μιχαὴλ μοναχοῦ, πρεσβυτέρου καὶ συγκελλου». Ὁ ἕτερος πάλιν βίος, ὁ λίαν ἐκτενής, ἔχει ἐπὶ κεφαλῆς ὡς συγγραφεὶα Νικήταν τὸν Παφλαγῶνα, κατ' οὐσίαν δὲ ἀντιφάσκει πρὸς τὸ κείμενον τοῦ Μιχαὴλ συγκελλου, διότι ἐν τούτῳ μὲν οὐδεὶς λόγος γίνεται περὶ τῆς ἀναμίξεως τοῦ πατριάρχου Φωτίου ἐν τοῖς διωγμοῖς τοῖς γενομένοις κατὰ τοῦ Ἰγνατίου, ἐν ἐκείνῳ δὲ τούναντίον προσπάθεια καταβάλλεται ἀγωνιώδης, ὅπως ἀποδειχθῇ διώκτης τοῦ Ἰγνατίου μέχρις ἀπανθρωπείας καὶ τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως συγχύτιον μόνος ὁ Φώτιος· τούτο ἔμοις ἀγνοεῖ παντελῶς ὁ σύγκελλος Μιχαὴλ, παραδεχόμενος τούναντίον ὡς ταιούτων συγχύτιστα καὶ διώκτην μόνον τὸν κατὰ Πάρδαν, καὶ συμφωνῶν οὕτως ἐν τῇ πράγματι τούτῳ πρὸς ἄλλους τοὺς γνησίους ἱστορικοὺς καὶ χρονογράφους τοῦ 10-ου καὶ τοῦ 11-ου αἰῶνος, ἐξ ὧν ὡς εἰκὸς ἐξαίρεται ὁ προβλαυματικὸς Συμεὼν ὁ μέγιστρον, οὗ ἡ χρονογραφία εἶναι συνεκδοθεμένη μετὰ τοῦ κειμένου τῶν ἐν τῇ συλλογῇ Theophanes continuatus εἰλακρινῶν συγγραφέων. Τὸ κείμενον τὸ ἐπ' ὀνόματι Συμεὼν τοῦ μεγίστρον εἶναι συμπύλωμα διαφόρων ἑναν-

πισφάνων υπομνημάτων, και διά τούτο σύνθεμα πολύ μεταγενέστερον του 11-ου αιώνας· επομένως δε εν τῷ ζητήματι τῶν μεταξύ Φωτίου και Ἰγνατίου πραγμάτων ἔχει σημασίαν ἀπλῶς ἔμμεσον, ὡς δευτερεύουσαν.

Τὸ κείμενον λοιπὸν τοῦ Μιχαὴλ συγκέλλου ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν πραγματικὴν ιστορικὴν παράδοσιν, τὸ δ' ἐπ' ὀνόματι Νικήτα τοῦ Παφλαγονοῦ ἀντιπροσωπεύει ἀπλῶς πεποιθήσεις περὶ τοῦ Φωτίου δυσμενεῖς, ὧν τὰ πρῶτα συμπτώματα ἐν τῇ ἑλληνικῇ λογοτεχνίᾳ ἐφανερῶδησαν ὑπερμεσοῦτος τοῦ 12-ου αἰῶνος ἐπὶ τοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ, κατὰ δὲ τὸν 13-ον αἰῶνα ἐπαυξηθέντα και στερεωθέντα μετεμορφώθησαν ἔκτοτε εἰς πεποιθήσεις ἑλλήνων πινῶν συγγραφέων, οἵτινες ἀνηκουσὶ ἀποκλειστικῶς ἐξ ἐποφείας ἐκκλησιαστικῆς εἰς τὸν λατινισμὸν και τὴν ἀπὸ τοῦ 13-ου αἰῶνος συστάσαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ γρακκοσυντακτικὴν ἐκκλησίαν.

Καὶ τὸ κείμενον τοῦ Μιχαὴλ συγκέλλου και τὸ ἕτερον ἐπ' ὀνόματι Νικήτα τοῦ Παφλαγονοῦ ἐξέδωκε πρῶτος ὁ ἰησοῦτης Μαρτίνος ὁ Rader (ἔτει 1604-φ) ἐκ δύο χειρογράφων, τοῦ μὲν ἀνήκοντος εἰς τὴν δημοσίαν βιβλιοθήκην τοῦ Augsbuurg, τοῦ δὲ ἑτέρου εἰς τὴν βασιλικὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μονάχου¹⁾. Ἡ τοῦ Rader ἐκδόσις εἶναι και σήμερα ἐν κοινῇ χρήσιν, κατὰ τὴν μετατύπωσιν τοῦ Harduin, τοῦ Mansi και τοῦ Migne²⁾. Κριτικῆς ἐκδόσεως δὲν ἐγένετο μέχρι σήμερα. Τὸ παλαιότερον ἀντίγραφον τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου εἶναι, λέγεται, τοῦ 14-ου αἰῶνος, και ἦρον ἐξ ἀρχῆς κτήμα τοῦ καρδινάλιου Βησσαριωνος· εὐρίσκειται δὲ νῦν ὑπ' ἀριθμὸν 436-ον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μονάχου³⁾. Γινώσκονται και ἕτερα ἅπαντα ἀντίγραφα, κατακειμένα ἐν εὐρωπαϊκαῖς βιβλιοθήκῃς· ἄλλὰ τούτα πάντα εἶναι τοῦ 16-ου αἰῶνος, ἀντίγραφα ἅμεινα τοῦ παρα τῷ καρδινάλει Βησσαριῶνι βηθέντος κώδικος. Δεῦν ὁ Ἀλλάτιος ἐγένετο τρία ἀντίγραφα, ἐν ἐν τῷ 1452-φ κώδικι τοῦ Βατικανοῦ, ἕτερον ἐν ἑτέρῳ κώδικι τοῦ ἐν Ρώμῃ γρακκοσυντακτοῦ κολλεγίου και τρίτον ἐν τῇ Δαυρεντιανῇ βιβλιοθήκῃ⁴⁾. Τὰ ἕτερα τῶν δύο τελευταίων κωδίκων ἀπὸ τοῦ 17-ου αἰῶνος εἶναι εἰς ἡμᾶς ἀγνωστα· ὁ Βατικανὸς ὁμοίως κώδιξ εἶναι, φανταίνεται, ὁ νῦν 27-ος κώδιξ τῆς συλλογῆς Ottoboni, ὅστις περιέχει ἐν ἑαυτῷ και σημειώματα ἰδιόχειρα αὐτοῦ τοῦ Ἀλλάτιου· οὗτος ὁ κώδιξ εἶναι ὡσαύτως τοῦ 16-ου αἰῶνος⁵⁾. Ἐτερον ἀντίγραφον τῆς κλιτικῆς ἐπίσης ἐποχῆς εὐρίσκειται ὑπ' ἀριθμὸν 28-ον ἐν τῇ πανεπιστημιακῇ

βιβλιοθήκῃ τῆς πόλεως Βίλε¹⁾, και πάλιν ἕτερον ἐν τῷ Escuria²⁾. Ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς δὲ βιβλιοθήκῃς τῆς Ἀνατολῆς και τῆς Δύσεως οὐδὲν ὁπολύτως ἀντίγραφον εὐρομεν ἡμεῖς παλαιόν, οὔτε ἐν τοῖς πολυαριθμοῖς αὐτῶν ἀγιολογικῆς κώδικιν, οὔτε πάλιν ἐν τοῖς κώδικε τοῖς περιλαμβανουσιν ἐν ἑαυτοῖς πρακτικὰ τῶν συνόδων. Μόνος λοιπὸν ὁ καρδινάλιος Βησσαριῶν, ὁ τον ἐπιτιμον ἐν Ρώμῃ τίτλον πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως λαβὼν και τῶν οὐντιῶν αὐτῷ Γραικῶν ἐκεῖ ποιμενάρχης ἀναστραφθεὶς, ἐσιωσεν ἐξ Ἀνατολῆς ἐν ἀντίγραφον σχεδὸν σύγχρονόν του, αὐτὸ ὀηλαθὴ ἐξ οὗ προήλθον πάντα τὰ λοιπὰ γνωστὰ ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς βιβλιοθήκῃς ἀντίγραφα³⁾.

Ὅπως ὁρίσσετε ὁ ἐπ' ὀνόματι Νικήτα τοῦ Παφλαγονοῦ βίος τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου ἐξελήφθη ἀπὸ τοῦ 17-ου αἰῶνος, και ἐτι και νῦν ἐκλαμβανεται, ὡς ἀσφαλῆς βάσις πρὸς ἐξιστέρησιν τῶν σχέσεων τῶν ἐκκλησιῶν Κωνσταντινουπόλεως και Ρώμης ἐν τῷ 9-φ αἰῶνι, και πᾶσα ἔκτοτε συγγραφή, παρερχομένη ἐκ τοῦ καλῶμου λογίου τινὸς εὐρωπαίου, κατολίκου ἢ προτεστάντου, τὴν δρᾶσιν δηλαδὴ τοῦ πατριάρχου Φωτίου ἐξετόχουσα ἐν τῷ σῶματι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπαναλαμβάνει ἀβασανίστως ὅσα και ἐν τῷ οὗτω νικητεῖω λεγομένῳ ὑπερμνηματι κατ' ἔκτασιν ἀναφέρονται. Ὅλιγοὶ συγγραφεῖς, και οὗτοι γρακεῖ ὀρθοδόξοι καθολικοὶ ἢ προτεστάνται, δὲν ἔδωκαν ἀπὸ σκοποῦ πίστιν εἰς τὰ ἐν αὐτῷ διηγηματα, μολοντά ἀνεξελέγκτως και τυφλῶς οὕτως εἰπεῖν ἀπεδέχθησαν και οὗτοι ὡς πραγματικῶν αὐτῶν συγγραφέα τὸν πασίγνωστον ῥήτορα Νικήταν τὸν Παφλαγονά· ἐκ δὲ τῶν καθολικῶν συγγραφέων μόνος ἐσχάτως ὁ σοφὸς και χερίας ἰησοῦτης ἱσταρικὸς Lapôte περιεφρόνησε τὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Νικήτα φερόμενον βίον τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου, σχεδὸν οὐδαμοῦ μνημονεύσας αὐτοῦ τοβραῶς ἐν τῷ σεβαρωτάτῳ περὶ τοῦ πάπα Ἰωάννου τοῦ ὀγδοῦ πονήματι του· ἄλλὰ και ὁ Lapôte και οἱ ἄλλοι ὀλήγιστοι, ὡς εἴπομεν, συγγραφεῖς δὲν ἠδέλυσαν νὰ μᾶς ἐξηγήσωσι τὸ αἴτιον τῆς πρὸς τὸν βίον τούτων συστηματικῆς περιφρόνησέως των.

Πιστεύεται ἐτι και σήμερα, ὅτι Νικήτας ὁ Παφλαγῶν ἀπέθανε περὶ το 891-όν ἔτος, και ὅτι τὸν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ φερόμενον τοῦ Ἰγνατίου βίον συνέγραψεν ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸ 880-ον ἔτος· ἄλλ' ἡ ποιότητι τίσις εἶναι παντελῶς ἀβάσιμος, διότι πρὸ τινων ἐτῶν ὁ ὑπὸ τοῦ C. de Boor

1) Acta sacrosancti oecum. concilii octavi. Ingelstadii 1604, c. 78—200.

2) Harduin, Concilia, τ. 5, σ. 948—1012. Mansi τ. 16, σ. 209—294. Migne τ. 105, σ. 469—574.

3) Ign. Hardt, Catalogus, τ. 3, σ. 858.

4) Migne τ. 105, σ. 11.

5) Feron et Buttagnini, Codices manuscr. graeci Ottoboniani, σ. 25.

1) H. Omont, Catal. des manuscrits grecs des Bibliothèques de Suisse, σ. 15.

2) E. Miller, Catal. des manuscrits grecs de l'Escuria, σ. 218.

3) Ἐν ἀντίγραφον ἀγνωστοῦ μετ' ἐποχῆς εἶδεν ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Χρυσανθὸς περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ 18-ου αἰῶνος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Ἄγιῳ Ὁρει λαύρας τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀδωνίου. Ὁρτ. K. Σὺδα Μ'στωθ. βιβλιοθήκῃς τ. 1, σ. 261.

κδοθείς βίος του πατριάρχου Εὐθυμίου τρανώς επέδειξε, ότι Νικήτας ὁ Παφλαγῶν ἐξή ἀκριβῶς ἔτα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 907 καὶ 912, συναποδείξας μὲν τὸ σπουδαϊότατον, ὅτι οὐχὶ βίον τοῦ πατριάρχου συνέγραψεν Ἰγνατίου, ἀλλὰ ψογον ἀπλῶς τοῦ Εὐθυμίου. Καίτοι δὲ ταῦτα πάντα εἶναι πισί-
νωστα, οὐχ ἦσαν ἐξακολουθοῦσι πάντες ἐκ προλήψεως νὰ ἀντέμωται τῆς σεσοδρωμένης πίστεως περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Παφλαγῶνος ἔτι περί-
του 891-ῃ καὶ περὶ τοῦ ψευδῆς ἐπ' ονόματι αὐτοῦ φερομένου βίου τοῦ
πατριάρχου Ἰγνατίου· οὕτω, λόγου χάριν, ἡ αὐτὴ πίστις ἀναγράφεται ἐν
ἐπιτ. τῆς 2-ᾶ ἐκδόσει τῆς Geschichte der byzantinischen Litteratur
s. 167).

Καιρὸς εἶναι πλέον νὰ δοθῇ πέρας εἰς τὴν καιρῶν πρὸς τὴν καὶ νὰ
ἐξετασθῇ κατ' ἕκτασιν καὶ ἐγγύτατα ὁ φερόμενος οὕτως ἐπ' ονόματι τοῦ
ἐκείνου Παφλαγῶνος βίος τοῦ Ἰγνατίου, ὅστις ἐπὶ τρεῖς ἡδὴ αἰῶνας μολύ-
ει διὰ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς νοθείας τὴν ιστορίαν τοῦ ἐλληνορωμαϊκοῦ
εσσιῶνος, ἐξάπτων ἅμα καὶ τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἀντεχόμενων
ἐν ἀξιώσει τῆς ἀνατολικῆς ἢ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας. Ὑπὸ πολλῶν
τοριογράφων ἐφωράθη πολλάκις ὁ τοῦ Ἰγνατίου βίος καὶ ὀληθῆαιον πολ-
υχοῦ, καὶ πάλιν πολλοῦ ψευδόμενος, οὕτως ὥστε ἡ γνησιότης αὐτοῦ
καθίσταται προβληματικὴ ἐν τῇ κρίσει τοῦ ἐξ ἐπιστημονικῆς ἐπισημῶς
ἐτάσσοντος τὴν ιστορίαν τοῦ γραικορωμαϊκοῦ κράτους ἐν τῷ δευτέρῳ
αἰετι τοῦ 9-ου αἰῶνος· καὶ ὀκτανῶν ἔτι διὰ τοῦτο τὸ ἀγιολογικὸν ἐκείνου
ἔμεινον ἐκ πολλοῦ νὰ μελετηθῇ σοβαρῶς, ὥστε νὰ χαρακτηρισθῇ καταλη-
τικῶς ὁ βαθμὸς τῆς περαιτέρω χρήσεως αὐτοῦ ἐν τῇ ιστορικῇ λογιᾷ
καὶ τῆς διακρίσεως καὶ τοῦ χρόνου τῆς συντάξεώς του καὶ τῶν στοιχείων,
ἵνα τὸν συνεκροτήσαν.

Δοκίμων καιρῶν μελέτης εἶναι τὸ παρὸν ὑπομνήματιον, δι' οὗ πρῶτον
νὰ ἀποδεικνύεται τσαρῶς, ὡς εἰκόλομεν, ὅτι ὁ φέρων τὸ ὄνομα τοῦ Πα-
φλαγῶνος βίος τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου δὲν συντάχθη, ὡς πιστεύεται κοι-
νῶς, ἐν τῷ 9-ῳ αἰῶνι, ἀλλὰ μετὰ τὸν 12-ον αἰῶνα· δεύτερον δὲ ὅτι, καὶ
ἔτου μὴ ἔχοντος οὕτως ἐν περιπτώσει σπουδαίας ἀναποδείξεως, πάλιν
βίος ἐκεῖνος, ὡς ἔχει τῆμερον, δὲν εἶναι πόνημα Νικήτα τοῦ Παφλαγῶ-
νος, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς ψευδεπιγράψον σύρραγμα· καὶ τρίτον, ὅτι συνίσταται
πόνημα τοῦτο ἐκ μεγάλων πινῶν ἀποσπασμάτων ἐνὸς ἀληθοῦς ἀρχαίου
ἢ εἰλικρινοῦς ἀγιολογικοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου, ὃν συνέγραψεν τις μετὰ τὸν
νατον αὐτοῦ τοῦ Ἰγνατίου, πατριάρχου τῶν πινῶν τὸ δεύτερον τοῦ Φω-
τίου, καὶ πάλιν ἐξ ἑκτενῶν παρεμβάσεων νόθων καὶ πινῶν ἀλλοιώσεων ἑτέρου
ἄλλο συγγραφέως, σφόδρα μεταγενεστέρου τοῦ 9-ου αἰῶνος, συγγραφέως
ἄλλο ἀπὸ σκοπεῦ γενομένου παφλαγῶν· ὅστις οὐ μόνον πολλά τοῦ

παλιού κειμένου παρεμόρρωσε τεμάχῃ, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ σχετικὰ
πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τῶν πατριαρχῶν Ἰγνατίου καὶ Φωτίου κεφάλαια τῶν
βυζαντινῶν χρονολογῶν μετέβαλε παραλαβῶν ἐν τῷ ἴδιῳ συρράμματι εἰς
κεφάλαια καταφανῶς ἐναντιοφανῆ, ἵνα οὕτως ἐξυπηρετήσῃ τὰ συμφέροντα
τοῦ κλίματος τῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ Ἰστορίᾳ ἀπὸ τοῦ 13-ου αἰῶνος συγ-
χροτηθειῶν ἐντικαθ' ἐκκλησιῶν· τὸ δ' ἐκ τῶν στοιχείων συνετέθη ὁ
τοῦ Ἰγνατίου βίος, ὡς ἔχει σήμερον, διὰ ἐξετασθῆ λεπτομερῶς ἐν ἑτέρῳ
ἐπιτ. μακρῷ πραγματεῖᾳ περὶ τῶν πηγῶν αὐτοῦ, ἧς θέλει ἀποτελέσει ἴδιον
βιβλίον.

Ὅτι ὁ βίος τοῦ Ἰγνατίου δὲν εἶναι ἔργον τοῦ 9-ου αἰῶνος, ἔχομεν
ἀμέσους ἀποδείξεις ἐκ τοῦ κειμένου αὐτοῦ τοῦτο τοῦ βίου, καταστρεφούσας
ἅμα καὶ τὴν γνώμην τῶν πιστευόντων ὅτι συνεγράφη τοῦτο μεταξὺ τῶν ἐτῶν
880—885. Γνωστὸν εἶναι διηλατῶν, ὅτι ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰγνατίου
(877) μέχρι τοῦ 885-ου ἔτους ὑπῆρξεν ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς καὶ
μόνος πατριάρχης, ὁ Φωτίος, ἡδὴ τὸ δεύτερον πατριαρχεῦσας μέχρι τοῦ
886-ου ἔτους. Ἀπέναντι λοιπὸν τοῦ πασιγνώστου τούτου πράγματος ἀπο-
ρον εἶναι, πῶς οἱ τὴν σύνταξιν τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου καθορίσαντες μεταξὺ
τῶν ἐτῶν 880—885 δὲν εἶδον, ὅτι διαφέρεται αὐτὸς αὐτὸς οὕτως ὁ τοῦ βίου
συντάκτης ἐν τῇ σαφεστάτῃ ταύτῃ φράσει· ἀλλὰ τὸ μὲν καδ' ἕκαστον ἐπι-
ξίνει τὰς καινοτομίας καὶ παρανομίας αὐτοῦ τε τοῦ Φωτίου — — — καὶ
πάντων τῶν καθεξῆς, τῶν αὐτοῦ διαδόχων καὶ τῆς φιλαρχίας κοινο-
νῶν, ἱστορίας ἔργον καὶ οὐ τοῦ παρόντος τῷ λόγῳ σκοπεῦ¹⁾. Διὰ τῶν λέξεων
τούτων ἤηλον, ὅτι ὁ συντάκτης αὐτῶν ἐξῆ πολύ μετὰ τὸν Φωτίον, μετὰ
διαδόχους αὐτοῦ ἐν τῇ πατριαρχίᾳ, καὶ οὐχὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ 9-ου αἰῶνος,
ὡς λέγεται καὶ πιστεύεται· ἀλλὰ μετὰ τίνος καὶ μετὰ πόσους διαδοχικούς
ἐξῆ πατριάρχας; Ἦν λύσιν τοῦ ἐρωτήματος τούτου διδουσι αἱ ἐπιμνημα
παρατηρήσεις. Ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ βίος τοῦ Ἰγνατίου συνεγράφη κατ' αὐτὸ
τὸ τέλος τοῦ 9-ου, ἢ περὶ τὴν δευτέραν δεκαετηρίδα τοῦ 10-ου αἰῶνος,
ἔτε πραγματικῶς ἤμαρ ἐπὶ Νικήτας ὁ Παφλαγῶν. Μέχρι τοῦ χρόνου
τούτου ἄμεσοι διάδοχοι τοῦ Φωτίου ὑπῆρξον κατὰ σειράν Στέφανος, Ἀνώ-
νιος Καυλέας, Νικόλαος Μυστικός, Εὐθύμιος καὶ πάλιν Νικόλαος Μυστι-
κός· πάντες ὁμοίως οὕτοι οἱ πατριάρχαι ἀνεγνωρίζοντο καὶ ἐν Ῥώμῃ κανο-
νικοί, καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν τάξιν τῶν
πατριαρχῶν ἐκείνων, οὗς ὁ τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου συντάκτης εἶχεν ὑπὸ
ὄψιν, τοῦτέστι πατριάρχας ἀπεσπασμένους ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν βιομαίων
ἐπισκόπων. Φανερόν ἄρα ἐντέθεν, ὅτι ὁ βίος τοῦ Ἰγνατίου δὲν συνεγράφη

1) Migne τ. 105, σ. 578.

οὔτε περὶ τὴν δευτέραν δεκάδα τοῦ 10-ου αἰῶνος. Ἀλλὰ μῆτοι συνεγράφη περὶ τὸ μέσον ἢ περὶ τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος, ἢ περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐπομένου; ἀλλ' οὐδὲ τούτο, διότι πάντες σχεδὸν οἱ πατριάρχαι Κιπόμεως, οἱ μέχρι τοῦ ἡμισοῦ τοῦ 11-ου αἰῶνος, εἶχον σχέσεις κανονικὰς πρὸς τοὺς πάπας τῆς Ῥώμης, ἐξακολουθοῦντες ἀδιάσπαστον τὴν μεταξύ αὐτῶν ἐνότητά, καὶ εἴ τι ἐν τῷ μεταξύ συνέβη μέσον κινήτων δυσάρεστον, εἴτε δογματικῶς, εἴ τε κανονικῶς, οὐδαμῶς τοῦτο διέσπασε τὴν κατὰ νόμους ἐνότητά των ἐκκλησιῶν τῆς Ῥώμης καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἕως τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου, ὅτε ἐπῆλθε μεγάλη τις ἀληθῶς διάσπασις μεταξύ ἀμφοτέρων των ἐκκλησιῶν. Ὅθεν οὐδὲ μέχρι τοῦ μέσου τοῦ 11-ου αἰῶνος εἶναι δυνατόν νὰ ἀναβιβασθῇ ἡ σύνταξις τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου. Ἀλλὰ μῆτοι συνετάχθη ἀμέσως μετὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ 12-ῳ αἰῶνι; ἀλλ' οὐδὲ τούτο εἶναι δυνατόν, διότι οἱ ἀπὸ τοῦ Κηρουλαρίου καὶ ἐξῆς πατριάρχαι μέχρι τοῦ 1204-ου ἔτους εἶναι καθόλου κανονικοὶ διὰ τὴν ἐν Κιπόμεως ἐκκλησίαν, ἐν μέρει δὲ καὶ διὰ τὴν ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησίαν, ὡς ἀποδεικνύουσι σποραδικαί τινες ἀσκανδαλιστοὶ σχέσεις τῆς Ῥώμης πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἂν τις ἀποβλέψῃ εἰς τοὺς μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ 12-ου αἰῶνος ἰσχύοντες ἐν τῇ Δύσει λατινοὺς νομοκάνονα, ἐν οἷς ἄκυρος ἀνογνωρίζεται ἢ κατὰ τοῦ Φωτίου σύνοδος τῶν ἐτῶν 869—870, οἱ δὲ κανόνες τῆς ἐπὶ Φωτίου ἐγδοῆς οἰκουμενικῆς θεωροῦνται ὑποχρεωτικοὶ καὶ διὰ τὰς δυτικὰς ἐκκλησίας, θὰ ἠμολογήσῃ βεβαίως εἶτι καὶ ἡ δογματικὴ καὶ ἡ κανονικὴ ἐνότης των ἐκκλησιῶν Ῥώμης καὶ Κιπόμεως ἐσφίξετο σχεδὸν μέχρι των πρώτων ἐτῶν τοῦ 12-ου αἰῶνος. Ἡ τελεία διάσπασις αὐτῶν ἀρχεται ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου, καταλήξασα εἰς τὴν ληστρικὴν καταστροφὴν τοῦ 1204-ου ἔτους, μετὰ μακαίας δηλονότι ἐλπίδας καὶ προσβέβιας των παπῶν τῆς Ῥώμης ἐπὶ των Κομνηνῶν, ὅπως παραχωρηθῇ αὐτοῖς τὸ ἐπὶ των ἀνατολικῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν πρωτεύον. Ἐν αὐτῷ τούτῳ ἔμως τῷ 12-ῳ αἰῶνι ἀδύνατον εἶναι νὰ συνετάχθῃ ὁ τοῦ Ἰγνατίου βίος, ἀφοῦ πάντες οἱ μέχρι τέλους αὐτοῦ πατριάρχαι εἶναι κανονικώτατοι, καὶ συνεπῶς οὐδὲλλως θὰ ἐπιτρέπετο νὰ ἀναγινώσκῃται ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως κείμενον ἁγιολογικόν, ἀποκηρῦκτον ἀποτόμιμα τοῖς ἐπὶ Φωτίου καὶ ἐξῆς πατριάρχαις αὐτῆς.

Ὁ χρόνος λοιπὸν τῆς συντάξεως τοῦ φερομένου ἐπ' ὀνοματι Λαήττα τοῦ Παφλαγονίου βίου τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου εἶναι πράγματι προβληματικὸς, διότι, ὡς προαπεδείχθη, δὲν εἶναι ποτὸς ὁ βίος οὗτος ἔργον οὔτε τοῦ 9-ου αἰῶνος, οὔτε τοῦ 10-ου, οὔτε πάλιν τοῦ 11-ου ἢ τοῦ 12-ου αἰῶνος· τὸ προβληματικώδες ἔμως αὐτοῦ λύει, νομίζομεν, ἡ ὅλη τοῦ Ψευδοσυκητά ἐκφρασις: «καὶ πάντων των καθ' ἐξῆς, των αὐτοῦ διαδόχων καὶ

κοινωνῶν τῆς αὐτοῦ φιλαρχίᾳ»· διότι τοιαυτὴ ἐκφρασις ἀδύνατον εἶναι νὰ προέρχῃται ἐκ στόματος ὀρθοδόξου χριστιανοῦ, καὶ μάλιστα ἀγιογράφου, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἡ τοιαύτου συγγραφῆς ἐκκλησία πάντας τοὺς ἀπο Φωτίου καὶ ἐξῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριάρχαι ἕως τοῦ 1204-ου ἔτους ἀποδέχεται ὡς ἐννόμους καὶ ἡγιασμένους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πατριάρχαι, πάντας δὲ τέλος ἀνεκκαρτέως ὡς κανονικοὺς. Ἡ ἐκφρασις ἐκείνη προφανῶς ἀνήκει εἰς στόμα συγγραφέως, πιστεύοντος ὅτι ἡ καθολικότης τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως διεκόνη ἀπὸ τῆς δευτέρας τοῦ Φωτίου πατριαρχίας, τούτου τε καὶ των κατόπιν κινήτων πατριαρχῶν λογιζομένων οὕτως ὑπ' αὐτοῦ ἀνέμων· τοιαυτὴν ἑμῶς πίστιν ἔχουσι ἀπεκλειστικῶς οἱ οὐνται, καὶ ἐπόμενον εἶναι καὶ ὁ τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου ψευδώνυμος συγγραφεὺς νὰ ἀνήκει εἰς τὴν χορείαν των γρακουντικῶν συγγραφέων, οἱ ἦσαν οἱ Γεώργια Τραπεζούνται, οἱ Βησσαρίωνες καὶ οἱ λοιποὶ τούτων ὁπαδοί. Ἐκ πρώιστα ὑπομνήματα τῆς γρακουντικῆς λογοτεχνίας ἀρχονται ἀπὸ τοῦ 13-ου αἰῶνος, ἀφ' οὗ χρόνου δηλαδὴ ἡ Κωνσταντινούπολις, αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου καὶ ἡ Ἑλλάς ἐκούσαι ἔκουσαι διὰ τῆς ορακροκρατίας ὑπέταξαν πᾶς ἐκκλησίας αὐτῶν εἰς τὴν πνευματικὴν τῆς Ῥώμης διαίκῃσιν. Καὶ ἡ συγγραφῆς λοιπὸν τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λογίζῃται παλαιότερος τοῦ 13-ου αἰῶνος. Καὶ πάλιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ βίου ἔχομεν ἕτερον ἀπόδειξιν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ δὲν ἔζη τῷ 9-ῳ αἰῶνι. Πρὸς τῷ ἔλει δηλαδὴ τοῦ προσμίου αὐτοῦ λέγει κατὰ λέξιν ὁ βιογράφος τὰ ἐπόμενα: «Τούτω [= τῷ Ἰγνατίῳ] τὴν παρακολουθήσασαν ἐξ ἀρχῆς ἕως τέλους βίωσιν μετὰ πλείονος ὑψηλοῦς τῆς ἀκριβείας, καὶ πᾶσαν τὴν περὶ αὐτῶν ἀληθεῖαν ἐκ των ἐγγράφων τε καὶ ἀγράφως πεπληροφορημένων ἡμῶν πραγμάτων ἀπερσπασθῶς καὶ ἀντιστολῶς ἀνηγοῦμενος, πέποιθα πρῶτον μὲν ἐνώπιον τῆς ἐνυποστάτου καὶ ζωσῆς δίκακ γραφῆν ἀληθείας· δεύτερον δὲ τὸ χρόνον· ἰκανοὺς ἤδη καταπικνωθῆν τῆς ἀγνωσίας νέφος καὶ τὰς των πολλῶν ἀμαυρῶσαν διανοίας λεπτῦναι τε καὶ σκεδάσαι, ὥστε τοὺς ἐθέλοντας πρὸς τὴν των πραγμάτων ἀληθεῖαν εὐλακρινῶς ὁρᾶν τὸν ἐργατὴν μὲν ἀληθῶς τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀρετῆς εἶδέναι [= τὸν Ἰγνατίον] καὶ ἡμεῖν καὶ ζῆλοῦν, τὸν αὐτοῦργόν δὲ τῆς κακίας καὶ τῆς ἀδικίας [= Φώτιον] εὐδαιώς ἀποθεῖσθαι¹⁾». Ἐκ των λέξεων τούτων σαφῆς εἶναι τοῦ βίου ἢ ἐποχῆς καὶ τὸ θερησκευτικὸν σύστημα, εἰς ὃ ἀνήκει ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ. Ἄν δηλαδὴ ὁ βίος οὗτος ἐγγράφη, καθὰ πιστεύεται, μικρὸν μετὰ τὸ 880-ῶν ἔτος, ἐπιτεταὶ ὅτι μέχρι τούτου ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰγνατίου διήλθε τριετής καὶ μόνον διάστημα· ἀλλ' ὑποθέσωμεν, ὅτι διήλθε καὶ

1) Migne τ. 105, σ. 488.

ὀκταετῆς ἄρχαι τοῦ 885-ου ἔτους, τοῦ ὑστάτου ὁρίου, πρὸς ἡ ἐκτείνεσθαι καινῆ ὁ τῆς συντάξεως τοῦ βίου χρόνος. Καὶ λοιπὸν ἐντὸς τοσούτου μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος, ἐν ᾧ μάλιστα αὐτὸς ὁ πατριάρχης Φώτιος καὶ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ διὰ τοῦ Συνδικοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἐν τῇ συνέδρῳ τῶν ἐτῶν 879—880 ἀνεκήρυξεν ἅγιον ἐπιστημότατα τὸν Ἱγνάτιον, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ σχηματισθῇ τοσοῦτο πυκνὸν «τῆς ἀγνωσίας νέφος» διὰ τὰ περὶ τὸν Ἱγνάτιον, ὥστε καὶ νὰ ἀμαυρώσῃ τὸ νέφος τοῦτε τὰς περὶ αὐτοῦ διανομίας καὶ πεποιθήσεις τῶν πολλῶν, καὶ ἔπειτα, πῶς νὰ συμβιβασθῶμεν τὸ τριετὲς ἢ καὶ ὀκταετὲς ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἱγνατίου διάστημα πρὸς τὴν ἔκφρασιν τοῦ βιογράφου «χρόνοις ἱκανοῖς»; Ποία τις καταπύκνωσις ἀγνωσίας τῶν κατὰ τὸν Ἱγνάτιον πραγμάτων ἠδύνατο ἐν οὕτῳ μικρῷ χρονικῷ διαστήματι νὰ συμβῇ, καὶ μάλιστα ταυάντη, ὥστε καὶ νὰ ἀμαυρώσῃ διὰ τῆς πλουκαρίας τὸν πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Ἱγνατίου σεβασμὸν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει χριστιανῶν, ἀφοῦ δὲ καὶ τὸ περὶ τὸ λείψανον ἐκείνου λειτουργικὸν αὐτῶν σέβασμα καὶ συνεχὲς ἦτο καὶ νεώτερον, αἱ δὲ τότε πάλιν ἐν Κ. πέλει παντός βαθμοῦ κληρικοί καὶ προσωπικῶς εἶχον γνωρίσει τὸν Ἱγνάτιον; Φανερόν εἶναι ὅρα, ὅτι ἡ ἔκφρασις, ἀπὸ χρόνοις ἱκανοῖς, ἀναφέρεται εἰς ἐποχὴν πολλὴ ἀπομακρυσμένην ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἱγνατίου, καὶ τοσοῦτον ἀπομακρυσμένην, ὥστε καὶ συνέβη ἐν τῷ μεταξῷ, κατὰ τὸν βιογράφον, αἱ πολλοὶ νὰ γίνωσιν ἀμαθεῖς τῶν μεταξὺ Ἱγνατίου καὶ Φωτίου πραγμάτων, καὶ νὰ μὴν εἶναι αὐτοὺς εἰς καταστασιν τοῦ νὰ διακρίνωσι τὴν δικαιοσύνην μὲν καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἱγνατίου, τὴν κακίαν δὲ καὶ τὴν ἀδικίαν τοῦ Φωτίου· καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸς ὁ βιογράφος ἠναγκάσθη νὰ συνάξῃ ἐξ ἐγγράφων καὶ ἀγραφῶν μαρτυριῶν τὸν βίον τοῦ Ἱγνατίου, πρὸς τὸν μόνον σκοπὸν, ὅπως αὐτὸς μὲν δοξάζηται διὰ παντός, ὁ δὲ Φώτιος «ἐνδίκως» ἀπωθῆται ἐκ τῆς ἐκκλησίας. Οὕτως αὐτὸς οὗτος ὁ βιογράφος ἐμολογεῖ εὐλεκενῶς ἤδη τὸ δεύτερον καὶ σαφῶς, ὅτι εἶναι αὐτὸ τοῦτο οὐνότης, συγγραφεὺς ἀντιφωτιστικός, ἐπιμένων δὲ μεταγενέστερος τοῦ 12-ου αἰῶνος, ἰσως τῆς μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1204—1260 περιόδου, καθ' ἣν ἡ ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἐγένετο λατινική· καὶ ἂν τις ἀποβλέψῃ εἰς τὰ τοῦ Βέκκου καὶ τοῦ Μελετηνιώτου καὶ τῶν συγγρόνων αὐτοῖς ὁπαδῶν ὑπομνήματα, ἐν οἷς τὰ κατὰ Φώτιον ἐξετάζονται μετὰ τινος ὀπισθοῦν ἠπιότητος, καὶ παραβλέβῃ ταῦτα πρὸς τὸ κατ' αὐτοῦ ἄσπονδον μῖσος τοῦ βιογράφου καὶ τὴν φανατικὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν Ῥώμην βοπίν, θὰ προτιμήσῃ, νομίζομεν, νὰ ἐκλάβῃ τὸν ἡμέτερον βιογράφον καὶ μεταγενέστερον τοῦ 13-ου αἰῶνος συγγραφέα, ἐποχῆς δηλονότι καθ' ἣν τὸ κατὰ Φωτίου μῖσος τῶν ἐκ Ῥώμης τότε ἐμπνεσμένων καὶ ὑποστηριζομένων γρακωνολογῶν ἐγένετο μέγιστον, καὶ τοσοῦτον ἀναιδέστατον, ὥστε καὶ νὰ ἀρνῶνται

οὔτοι ψευδιστῶς ὡς μὴ ὑπάρχουσαν τὴν ἀνέκαθεν ὡς ἅγιον μνήμην τοῦ πατριάρχου Φωτίου ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. Ὅπως ὁποῦτο ὁ τοῦ Ἱγνατίου βιογράφος δὲν εἶναι ποσῶς, ἐξ ὧν φρονεῖ, μέλος τῆς ἐρθεδοξοῦ ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἥτις τὸν Φώτιον εὐθὺς ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ ἐξῆς ἀδιασπάστως εἶμι ἀνεγνωρισμένον αὐτῆς ἅγιον πατέρα, κατὰ τοῦτο δεῖκνυσι μακρὰ σειρά παλαιότατων μαρτυριῶν.

Ἐξετάσειν ἄξιον εἶναι καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς ψευδώνυμον τοῦ συγγραφεῶς, ὃν ὁ βίος ὀνομάζει τοῦ Ἱγνατίου οὕτω· ἀσυνεγράφη δὲ παρὰ Νικήτα, δούλου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ καὶ Δαυῖδ, τοῦ Παφλαγόνοσ. Οἱ παρέχοντες κύρος εἰς τὸ κείμενον τοῦτο κατέχονται ὑπὸ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι τὸν βίον τοῦ Ἱγνατίου ἐγίνωσκον ἤδη τῷ 12-ῳ αἰῶνι ὁ χρονογράφος Ἰωάννης ὁ Σκυλιτζῆς. Καὶ ὁμοῦς ἡ ταιούτη πεποιθήσις εἶναι καθ' ἑλληνικὴν ἐσφαλμένη. Ἐν τῷ προομίῳ τοῦ χρονικοῦ τοῦ ὁ Σκυλιτζῆς ἀπαριθμῶν τὰς ἰδίας του πηγὰς ἀναφέρει σὺν ἄλλοις τοῖς ἐξῆς συγγραφεῖς· «Δαφνοπάτης Θεοδωρος, Νικήτας ὁ Παφλαγῶν — — —, οἰκίαν ἑκάστος ὑπόθεσιν προσησάμενος, ὃ μὲν ἔπαινον ζῆρα εἶπεν βασιλέως, ὃ δὲ ψέγον πατριάρχου»¹⁾. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου φανερόν εἶναι, ὅτι ὁ Σκυλιτζῆς εἶχεν ἀληθῶς ἀνά χεῖρας πόνημά τι τοῦ Νικήτα Παφλαγόνοσ ἱστορικῆς ὕλης, ὅπερ καὶ ὀνομάζε «ψέγον πατριάρχου»· ἐξ οὗ ἔπεται, ὅτι τὸ πονημὰ του ἐπεγράφετο ἀψόγος τοῦ δεῖνα πατριάρχου». Πρῶτος ὁ Rader ἐπίστευσεν, ὅτι ἐν ταῖς λέξεσι «ψέγον πατριάρχου» νοεῖται ὑπὸ τοῦ Σκυλιτζῆ αὐτὸς ὁ τοῦ Ἱγνατίου βίος, ὃν ἐξέδωκε τύποις. Τὴν πεποιθήσιν τοῦ Rader ἀνευ τινὸς ἀντιρρήσεως ἀπὸ τοῦ 1804-ου ἔτους ἄχρι σήμερον ἀποδέχονται πάντες, ἀδενός ἐν τῷ μεταξῷ, καθόσον ἡμεῖς γνωσσομεν, ἐλέγξαντες αὐτήν. Καὶ ὁμοῦς ἐξερχῆν ὁ βίος οὗτος ἐλέγχος, διότι καὶ κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ὑφήν ἀφορᾷ οὐχὶ εἰς ψέγον ἀλλ' εἰς πανηγυρισμὸν ἀποκλειστικῶς αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου Ἱγνατίου· καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι φέγεται ἐν αὐτῷ σφόδρῶς ὁ πατριάρχης Φώτιος, ἀλλὰ τὰ ψέγοντα τούτου μέρη σχετικῶς πρὸς τὸ ὅλον κείμενον εἶναι τοσαῦτα, ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέπωσιν αὐτῷ τὴν ὀνομασίαν ψέγου, καὶ μάλιστα δῆλου ὄντος ὅτι πρόκειται ἐν αὐτῷ ἰδίῳ περὶ τοῦ Ἱγνατίου ὄψις, ἐν τῷ κείμενῳ τούτου σκοπὸς ἦτον, ὅπως ἰδίᾳ ψεῦδι ὁ Φώτιος, εὐδὲν ἐκόλυε τὸν συγγραφέα νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸ ἀψόγον τοῦ πατριάρχου Φωτίου, τὰ δὲ κατ' ἑκαστὸν περὶ τοῦ Ἱγνατίου λεγόμενα, ὡς ἄσχετα πρὸς τὸ ἄτομον τοῦ Φωτίου, νὰ μεταρτίσῃ ἢ νὰ παραλείψῃ, εἶνα εὐτοῦ δικαιολογίῃσιν τὴν καθ' ὑπόθεσιν ἐπιγραφὴν, «ἀψόγος τοῦ πατριάρχου Φωτίου». Αὐτὸ λοιπὸν καθ' ἑαυτὸ τὸ κείμενον δὲ δικαιολογεῖ τὴν πεποιθήσιν τοῦ Rader·

1) Κεβερνού κ. 1, σ. 1—6 ἐκδ. Bonn.

ἀλλὰ καὶ πάλιν, ἂν κινῆται ὁ Σκυλίτζης ἀληθῶς ἀπὸ τοῦτο τὸ κείμενον εἶχεν ὑπ' ἔμφει, οὐδὲν ἐκόλυεν αὐτὸν παρὰ τὴν ἔκφρασιν «ψόγον πατριάρχου» νὰ προσθέσῃ τι σαφηνείας ἔνεκεν, ὅπως ἐνοηθῆ ὅτι πρόκειται περὶ συγγράμματος τοῦ Νικήτα, σκοποῦ ἔχοντος τὸν Ἰγνατίου. Καὶ λοιπὸν, ἂν μὴ παρὰ τῷ Σκυλίτζῃ, καθὼς ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν, πρόκειται περὶ βίου τινὸς τοῦ Ἰγνατίου, συγγραφέντος ὑπὸ Νικήτα τοῦ Παφλαγονίου, τότε ὅποιον κινῆται σύγγραμμα νοεῖται ἐν ταῖς λέξεσι «ψόγον πατριάρχου»; καὶ τις ἦτον ὁ ψεγόμενος ὑπ' αὐτοῦ πατριάρχης; Ἐν τῇ ἐκφράσει ταύτῃ νοεῖται ἀπλόωστα ἢ κατὰ τοῦ πατριάρχου Εὐθυμίου συγγραφή τοῦ Νικήτα, ἦτας, μὴ ἀνευρεθείσα ἔτι, μένει τοῦ ἄχρι τοῦδε παντελῶς ἀγνωστος. Ὁ Νικήτας εἶχε ψέξει τρυφῶς διὰ συγγραφῆς εἰδικῆς οὐχὶ τὸν πατριάρχην Φώτιον, ἀλλὰ τὸν ἑτάρατον μετ' αὐτὸν πατριάρχην Εὐθύμιον, καθὰ μαρτυρεῖ κατ' ἔκτασιν ὁ συγγραφεὺς τοῦ ὑπο τοῦ C. de Boor ἐκδοθέντος βίου τοῦ Εὐθυμίου ἐν τῷ 16-ῳ κεφαλαίῳ, ἔνθα ὁ λόγος ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν κατὰ τοῦ πατριάρχου τούτου Εὐθυμίου ψόγον τοῦ Νικήτα, δι' ὃν καὶ ἐπαθεν οὗτος ἰκανῶς ἴδιον δὲ πῶς ὁ τοῦ Εὐθυμίου βιογράφος ἐκφράζεται περὶ τούτου: «ἦν γὰρ λογογράφος (ὁ Νικήτας) κατὰ τὸ τοῦ ἀρχιερέως (= πατριάρχου Εὐθυμίου) καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡγουμένου (ἡγουμένου τοῦ Σοφοῦ) λίαν ἀπεχθῶς καὶ ἀνιερώς: τοῦτο τὸ σύγγραμμα εἰς τὸν ἑαυτοῦ φρενιτῶν ὑπελθόμενος τῷ βασιλεῖ παρέσχετο, ὅπερ ἀναγκῶς ἠλλοιοῦτο τῷ προσώπῳ ὅλος ἐξεστηκώς»¹⁾. Ὅπως δ' ἐκ τρισεσῶν δειχθῆ καὶ ἄλλως ἢ τοῦ βίου τούτου ψευδωνυμία, ἐφείλει τις νὰ λάβῃ ὑπ' ἔμφει καὶ τοῦτο, ὅτι ἐκ τοῦ εὐλαριστοῦ καὶ λίαν αὐθεντικοῦ βιογράφου τοῦ Εὐθυμίου ἀποδεδειγμένον εἶναι τὸ κείμενον, εἰς ὃ ἀνήκει ὁ Νικήτας ὁ Παφλαγονίαν ἐν τῷ καιρῷ τῆς μεταξὺ τῶν πατριαρχῶν Εὐθυμίου καὶ Νικολάου τοῦ Μυστικοῦ διαμάχης. Νικόλαος ὁ γὰρ ὁ Μυστικός ἦτο φωτιακώτατος, καὶ τοσοῦτον αὐτὸς πατριαρχεῦων ἔσχε τὴν μνήμην τοῦ πατριάρχου Φωτίου, ὥστε καὶ ἔτιον αὐτὸν πατέρα τῆς ἐκκλησίας ὡμολόγει δημοσίᾳ ἐν ταῖς ἐπισήμοις αὐτοῦ πατριαρχικαῖς ἐπιστολαῖς. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀπίθανον, ὅτι καὶ ὁ τῷ κείμενῳ τοῦ Νικολάου προσκειμένος Νικήτας ἦτο μέτερος τῆς αὐτῆς αὐτοῦ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Φωτίου ὑπολήψεως καὶ πάλιν ἢ περὶ τούτου πιθανόνως δύναται νὰ μεταβληθῆ δεδικαιολογημένως εἰς πραγματικότητα, ἂν ὑπ' ἔμφει ληρθῆ ταῦτα, ὅτι Νικήτας ὁ Παφλαγονίαν ὑπέρθε μεθ' ἑαυτοῦ τοῦ Κασσαρίου ἀρχιεπισκόπου Ἀρέθου, ὅστις, μολονσὶ ἦτο ὁπαδὸς τῆς κατὰ τοῦ Νικολάου μεριδίου καὶ ἐπαιμένως ὑποστηρικτῆς τῆς ὑπὲρ τοῦ Εὐθυμίου μεριδίου, οὐχ ἦρτον καὶ κινῆται τοσοῦτον εἶχε μεγάλην πρὸς τὴν μνήμην

1) Vita Euthymii c. 57.

τοῦ Φωτίου ὑπολήψην, ὥστε ἀπεκάλει αὐτὸν παρησιαῖ ἐπ' ἐκκλησίας ἄγιον καὶ αὐτὸ, παραβάλλων ἅμα καὶ τὰ καθήματα αὐτοῦ πρὸς τὰ τοῦ ἁγίου καὶ ὁμολογητοῦ πατριάρχου Νικηφόρου. Νικήτας λοιπὸν ὁ Παφλαγονίαν καὶ ἐξ ἐπόψεως τῆς μεριδίου, εἰς ἣν ἀνήκει, καὶ ἐξ ἐπόψεως τῶν πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Φωτίου αἰσθημάτων τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Ἀρέθου κρινόμενος δύναται νὰ ποδεδειχθῆ δεδικαιολογημένως ὡς αὐτὸ τοῦτο φωτιακός, οὐχὶ δὲ τοιοῦτος, ὅποιον αὐτὸν παρουσιάζει ὁ ἐπ' ὀνομασίῃ του τρυφόμενος τοῦ Ἰγνατίου βίος, ἐν ᾧ βαναύσως ὑβρίζεται τὸ ὄνομα τοῦ Φωτίου. Ὁ τοῦ βίου τοῦ Εὐθυμίου ἐκδότης διέγνω τὸ πρᾶγμα τοῦτο καλῶς, ἀλλὰ ζητήσας νὰ σώσῃ τὴν κρατούσαν περὶ τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου καινὴν πρόληψιν, προετίμησεν ἀφελῶς νὰ εἰκάσῃ, ὅτι τάχα πρότερον ὁ Νικήτας ὡν ἀντισησιακὸς ἐγένετο κατόπι φωτιακός: εἰκεδεν δὲ νοεῖται, ὅτι οὐδεμίαν ἀπόλυτως προσήγαγε μαρτυρίαν εἰς ὑποστηρικτῆς τῆς εἰκασίας του¹⁾.

Ἐπειδὴ ὁ χρονογράφος Σκυλίτζης ἀδόλωτος ἐγνώρισε τὸν ψευδωνυμίου τοῦ Ἰγνατίου βίον, ὑπάρχει καὶ ἑτέρα ἀπόδειξις, οὐχὶ πλὴν μονομαρτυρος, ἢ εἰκαστικῆ, ἢ πιθανολογικῆ, ἀλλὰ τρυφῶς πραγματικῆ: ἂν δηλαδὴ τὸν βίον τούτον εἶχεν ὁ Σκυλίτζης ἀνά χεῖρας, ὡς λέγουσιν οἱ ἀντεχόμενοι τῆς αὐθεντίας τοῦ ψευδο-Νικήτα, ἐπιμένον ἦτο καὶ χρῆσιν αὐτοῦ νὰ κάμῃ ἐν ταῖς κεφαλαῖσι, ἐν εἰς ἐμλεῖ περὶ τοῦ Ἰγνατίου καὶ περὶ τοῦ Φωτίου καὶ ὅμως οὐδὲ ἕως που τοιαύτης ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει γρηῃσως τὸν ὀνομασθέντα δὲ κυρία καὶ μόνη πηγὴ τοῦ Σκυλίτζῃ εἶναι ἢ προστάξει τοῦ αυτοκράτορος Κωνσταντίνου ζ' τοῦ Πορφυρογεννήτου συνταχθεῖσα χρονογραφία, ἢ μάλιστα καὶ παραφράξις, παλλαχού δὲ καὶ ἀντιγράφου κατὰ λέξιν ἢ μετὰ τινος λεκτικῆς ἀλλαγῆς καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου παρασημασμένα νῦν ἐνταῦθα τὰ κείμενα τῆς εἰρημένης χρονογραφίας ἀπάναντι τοῦ κειμένου τοῦ Σκυλίτζῃ, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κεδρηνοῦ γενομένην αὐτοῦ σύνταξιν.

Theoph. Contin. σ. 193 κί.

Κεδρηνοῦ τ. 2, σ. 172.

Ὁὗτος οὖν μετὰ τινος χρόνου Ὁὗτος τὸν Βάρδαν ἐπὶ τῆς τῆς τὸν Βάρδαν ἐπὶ τῆς τοῦ οἰκείου γυναικὸς ἀνατίω ἀποβολῆς, τῆς δὲ τῆς οἰκείας νύμφης περιπλακῆ τῆς ἐκκλησίας ἀπεῖργεν, ἐπεὶ μὴ τῶν θεῶν ἢ μέλει κανονων. ἰν ἐπεὶ πολλὰ λιτανεῶν, — — ἀλλων ἢ μέλει τὴν ἦν ἐκείνῳ ἐθίδου πωνήν τῆς ἐκκλησίας ἀποπεμπόμε- ται καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει, καὶ

1) C. de Boor, Vita Euthymii, c. 194—196.

νος, ταύτην εισπράττεται παρ' αὐτοῦ. καὶ ἵνα τὸν λιμὸν παρῶ καὶ τὰς ἐπιγῆς τοῦ ἀνδρός ἐκτάσεις τε καὶ βαβδισμοὺς καὶ τὰς καθ' ἕλον τὸ σῶμα ὠμοστότας πληγὰς, ἐν τούτῳ μόνον ἐγὼ εἶπὼν ἐπὶ τὰ συνεχῆ βαδιστῆμα τῆς ἱστορίας. Παρεδίδου τὸν Ἰγνάτιον ὁ Βάρδας φρουρᾶ, καὶ φρουρᾶ ἀπηνεῖ τε καὶ γαλεπῆ· ἢ δὲ ἦν ἐν τῷ τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων τεμένει, οὐκ ἐν τῷ δὴ μεγάλῳ τε καὶ σεμνῷ, ἀλλ' ἔνθα οἱ τάφου καὶ λέγονται καὶ εἰσίν. Ἐκεῖσε δὴ ἑναποκλείσαντες ἐν τινι τούτων τάφῳ τοῦ Κοπριωνύμου — — — Ἀπεβίω δ' ἂν ἐκ τῆς τῶν φρουροῦντων δεινότητος καὶ ὠμότητος — — —, εἰ μὴ τις οἴκῳ βαλλόμενος — — — τῆς τούτων ἀπουσίᾳ ἐν τῷ μέλλον σατταῖσθαι ἐκεῖθεν τε τὸν ἀνθρώπον κατεβίβαζεν καὶ οἶνον βραγχεῖ, ἐτι δὲ καὶ ἄρτον καὶ μικρᾶ τινι περιθάψαι τὸ λυσοῦν ἐπ' ὀλίγον παρεμυθεῖτο. Ὡς δὲ τὸ τῆς τιμωρίας ἀρκούντως ἔδοκε αὐτῷ, τότε δὴ ὑπερόριον μὲν τὸν ἄνδρα τοῦτον κατὰ τὴν νῆσον Μιτυλήνην ποιεῖ· ἐκεῖ δὲ καὶ τινες τῶν ἐπισκόπων ἀντέλεγον καὶ τὴν δίκην πόρου που δὴ οὖσαν καὶ ἀποροιτήσασαν ἐπεκαλοῦντο καὶ οὐκ εἰ τι γένηται ἄλλον δέξασθαι ἠπέιλον, ἀλλὰ τῆς ἐκκλησίας συναπερρήγυσθαι, τὸν ἐκ τούτου τάραχον δὴ κατευλαβήθαις ἔγνω καὶ τούτους ἀπάτη περιελθεῖν καὶ ἄλωτακῆ — — — Οὕτως οὖν — — — Φωτίῳ ἐπὶ σοφίᾳ μὲν ὄντι γνω-

μετὰ πολλὰς κακώσεις καὶ ἀνυποπίστους

τελευταῖον τῷ τοῦ Κοπριωνύμου τάφῳ ἀποκλείει, ἐπιστήσας αὐτῷ οὐλακας δεινούς τε καὶ ὠμοτάτους. Ἀπεβίω δ' ἂν ὁ ἱερωτάτος οὗτος ἀνὴρ ἀπὸ τῆς πολυωδύνου τῶν κακώσεως, εἰ μὴ τις θεοσεβῆς ἄνθρωπος κατὰ τινος χρείας, τῶν φρουρῶν ἀποδημοῦντων, ἐξηγήτε τοῦ τάφου καὶ ἐπιμελείας ἤξιου τῆς προσηκούσης· ὃν μετὰ πολλὴν ὄσση τὴν κάκωσιν ὑπερόριον ἐν Μιτυλήνῃ ποιεῖ. ἔπαθον δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων τὰ παραπλήσια τε καὶ χεῖρω, ὅτι μὴ ἠρέσκοντο τοῖς γνωμένοις, μηδ' ἄλλον δέξασθαι διαβρωμένους, κἀν εἰ τι γένηται — — — ὁ δὲ Βάρδας Φωτίον, ἄνδρα ἐπὶ σοφίᾳ γνωρίμον, πρωτασκηρήτην τῆνικαῦτα ὑπάρχοντα, προσηφίκεται πατριάρχῃν.

ρίμῳ ἀνδρὶ, κομμικῆς δὲ τάξεως ἀνυποπίστου καὶ τὴν τοῦ πρωτασκηρήτης τιμὴν, τὸν θρόνον ἐδίδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ἵνα δὴ καὶ τὰ αὐτῶν κραταιότερα ἀπορήμοσι, τοποτηρητὰς μὲν ἐκ Ῥώμης — — — σταλέντας μεταπεμφόμενοι, κατὰ δὲ Ἰγνατίου μετὰ τοῦ καρῶ γεγονόνα παρασκευάσαντες καὶ συνεδριάσαντες, καὶ ἐν τῷ τῶν θείων Ἀποστόλων τεμένει δεδημοσιευμένη καθαιρέσει καθυποβάλλουσι τὸν Ἰγνάτιον, τῆς ἐξορίας μετεκαλέσαντο κτλ.

Ἐκ τῆς παραλλήλου ταύτης ἀναβολῆς τῶν δύο κειμένων, πείθεται, νομίζομεν, ἕκαστος, ὅτι πηγὴ τοῦ Σκυλιτῆ δὲν εἶναι πρῶτος ὁ τοῦ Ἰγνατίου βίος, ἀλλ' αὐτὴ ἡ χρονολογία τοῦ Theophanes continuatus· ἀλλ' ἰδοὺ καὶ ἕτερον χωρίον τοῦ Σκυλιτῆ περὶ τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπιδρομῆς τῶν Ῥώσ, ἣν καὶ ὁ βιογράφος ἱστορεῖ τοῦ Ἰγνατίου· ὅπερ ὁμοῦς οὐδὲως ἐξ αὐτοῦ πηγάζει.

Theoph. Contin. σ. 196.

Ἐντεῦθεν γὰρ τὰ μὲν τῶν Ῥωμαίων ἢ τῶν Ῥώσ ἐκάκου ἐπαδρομῆ (ἔθνος δὲ οὗτο Σκυθικόν, ἀνήμερόν τε καὶ ἄγροικόν), τὸν τε Πόντον αὐτόν, οὐ μὴν καὶ τὸν Εὐξείνιον, κατεπίμπερ καὶ αὐτὴν τὴν πόλιν περιεστοίχικεν, τῆνικαῦτα τοῦ Μιχαὴλ κατὰ Ἰσσηλιτῶν ἐστρατεύσαντος· πλὴν ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τότε θείας ἐμφορηθέντες ἐργῆς, Φωτίου τὸ θεῖον ἐξήμεωσάμενον, τοῦ τῆς ἐκκλησίας τοῦς οἴκους ἔχοντες, οἴκαδε ἐκπεπόρευντο· καὶ μετ' οὐ πολὺ πάλιν τὴν βασιλεύουσαν πρεσβεία αὐτῶν κατελάμβανεν, τοῦ θεοῦ βασιλείας ἐν με-

Ἐπεὶ δὲ παρήσαν καὶ τοποτηρηταὶ τοῦ πάπα Ῥώμης — — — πείθουσι καὶ αὐτοὺς τῆς ἐαυτῶν γενέσθαι θελήσεως. Διὸ καὶ ἐν τῷ τῶν θείων Ἀποστόλων τεμένει συνέδριον ἠδρακότως δεδημοσιευμένη καθαιρέσει καθυποβάλλουσι τὸν Ἰγνάτιον, τῆς ἐξορίας μετεκαλέσαντο.

Κεδρηνοῦ σ. 2, τ. 173.

Ἐὰ δὲ ἐντὸς Εὐξείνου καὶ πῶσαν τὴν αὐτοῦ παραλίαν ὁ τῶν Ῥώσ ἐπόρθει καὶ κατέτρεχε στόλος (ἔθνος δὲ αἱ Ῥώσ Σκυθικόν — — — ἀνήμερόν τε καὶ ἄγροικόν), ἐν αὐτῇ δὲ τῇ βασιλίᾳ δευτέρῳ ἐπέσει κίνδυνον· εἰ μετ' οὐ πολὺ τῆς θείας πειραθέντες ἐργῆς οἴκαδε ὑπενόστησαν, πρεσβεία τε αὐτῶν τὴν βασιλίδα καταλαμβάνει, τοῦ θεοῦ μεταλαγχεῖν βασιπτιμακος λιτανεύουσα· ἔ καὶ γέγονεν.

τοχή γενέσθαι αὐτοὺς λιτανεύουσα εἰ καὶ γέγονεν.

Δύο κίρια τοῦ Σκυλίτζη χωρία, σχετικά πρὸς τὸν Ἰγνατίου καὶ τὸν Φωτίου, εἶχει ἐκδοσμένα ὁ Rader ἄλλὰ καὶ τούτα πηγάζουσιν οὐχὶ ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου, ἀλλ' ἐκ τοῦ Theoph. Continuatus, ὡς δείκνυσιν ἡ ἐξῆς ἀμφοτέρων ἀντιβολή.

Σκυλίτζης. Rader σ. 432.

Οὐδὲ τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐπιστροφήν παρ' οὐδὲν ὁ βασιλεὺς εἶδετο, ἀλλὰ καὶ τούτων ἐπεμελήθη· ἐκβαλὼν γὰρ τῆς ἀρχιερωσύνης μετὰ καὶ συνόδου τὸν ἐπεισηδησάντα τῇ ἀρχῇ Φωτίου, αὐτὸν σχολάζειν ἐκέλευσεν, ἕως ἂν τὸν δικαίως ταχθέντα πρὸς ἑαυτὸν μεταστήσῃ ὁ θεὸς τὸν Ἰγνατίου, τὸν παρανόμως ἐκβληθέντα παρὰ Βάρδα τοῦ καίσαρος· ὃν καὶ κατέστησεν εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ οὕτως γαληνῶν τὴν ἐκκλησίαν παρεσκεύασεν.

Σκυλίτζης. Rader σ. 436.

Ἰγνατίου δὲ τοῦ πατριάρχου τὴν παρούσαν ἀνταλλαξαμένου ζωὴν, ἀπέδωκεν αὐτῷ Φωτίου τὴν ἐκκλησίαν εἰ βασιλεὺς. Μοναχὸς τις ἦν τῶν πάνυ φιλοσυμένων καὶ πιστευομένων Βασιλείῳ τῷ βασιλεῖ ἦν δ' οὕτως καὶ ἱερεὺς, ὃν Σανταβαρηνὸν κατώνομαζον. Περὶ τούτου οἱ πολλοὶ τῶν τηλικαῦτα ἀνθρώπων οὐκ ἀγαθὴν δόξαν ἔφερον. Διότι ἐστὶν οὐ καὶ παρὰ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ τοῦ βασιλέως διεκωμωδεῖτο, ὡς ἀπατεῶν καὶ γόης, καὶ τὸν βασιλεῖα

Theoph. Contin. σ. 261 κέ.

Μὴ βουλόμενος δὲ μὴδὲ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ δοκεῖν ἀμελεῖν

τὸν δὲ ἀντισταχθέντα σχολάζειν κελεύσας, ἕως τούτων πρὸς ἑαυτὸν μεταστήσει ὁ κύριος — — — καὶ οὕτω — — — τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν διέθετο καὶ τὴν — — — γαλήνην — — — παρέσχετο.

Theoph. Contin. σ. 276.

— — — τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου — — — τὴν παρούσαν ἀλλαξαμένου ζωὴν — — —

Λύτθδης σ. 348 κέ.

Ἦν τις τῶν πάνυ φιλοσυμένων καὶ πιστευομένων παρὰ τῷ Βασιλείῳ μοναχὸς — — καὶ ἱερεὺς — — — ὃν Σανταβαρηνὸν κατώνομαζον — — —, ἀλλ' οὐκ εἶχε παρὰ τοῖς ἄλλοις δόξαν χρηστήν — — — καὶ διὰ τοῦτο πολλὰκις καὶ ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου διεκωμωδεῖτο Λέοντος ὡς γόης καὶ ἀπατεῶν καὶ εἰς

τῶν καθηκόντων ἐξάγων λογισμῶν, ὑφ' ὧν δακνόμενος ὁ Σανταβαρηνὸς τὴν ψυχὴν καὶ ἀνταμύνεσθαι θέλων καὶ σπείδων τὸν λιπούνητα, φίλιαν ὑποκρίνεται πρὸς αὐτὸν καὶ συμβουλεύει τὰ μὴ προσήκοντα· ὃ δὲ πείθεται καὶ ὁ Σανταβαρηνὸς, εἰς ὃ Λέων ἐποίησεν κατὰ συμβουλήν ἐκεῖνου, τούτοις εἰς διαβολὴν αὐτοῦ ἐχρήσατο πρὸς τὸν πατέρα Βασιλείου· κἀντεῦθεν παρεξίθει αὐτὸν κατὰ τοῦ υἱοῦ καὶ ἐν τινι τῶν βασιλείων οἴκων, ὅς Μαργαρίτης κατονομάζεται, ἔμψρουρον τοῦτον πεποίηκεν ὁ πατήρ· ἀφαιρεῖται δὲ καὶ τὰ τῆς βασιλείας παράσημα. Καὶ εἰ τὸ ὄλον τῷ Σανταβαρηνῷ ἐπέθετο, καὶ πηρῶσαι τὸν υἱὸν εἶπεν· ἐπεὶ δὲ ἐχρόνισεν ὁ Λέων ἐν τῇ εἰρατῇ, μάλιστα οὕτως ἐβόλλετο.

Καταστραφέντος οὕτω καὶ τοῦ ἐπιχειρήματος τῶν περὶ τὸν Rader, ὅτι δῆθεν ὁ τοῦ Ἰγνατίου βίος ἦτο γνωστὸς καὶ τῷ Σκυλίτζη καὶ τῷ Κεδρηνῷ, βάσεις ἔχουσαν πλέον ἢ ἀσφαλῆς τοῦ νῦν κηρύττομεν καὶ τοῦ Hirsch τὴν περὶ τοῦ κειμένου τούτου γνώμην ὅπως πεπλανημένην. Ὁ Hirsch ἠγαθὴν προκατελημμένην ἐκ τῆς καινῆς διαδόσεως, ὅτι ὁ ψευδοκηχτεὺς βίος τοῦ Ἰγνατίου εἶναι τάχα μνημείον τοῦ 9-ου αἰῶνος, ἐχρητῆσε καὶ αὐτὸς νὰ ἀνεύρῃ τὰ εἶδη αὐτοῦ ἐν τοῖς παλαιαῖς χρονολογίαις, καὶ οὕτως ἐνόμισεν ὅτι ἐπέτυγεν ἐν τούτῳ δαιμονίως, προσκομίσας ὡς μάρτυρας τοὺς χρονολογίαις Γενέσιον, Συμεῶνα καὶ Γλυκῆν. Φρονεῖ λοιπὸν ὅτι ὁ Γενέσιος ἔλαμψε χρῆσιν τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου ἐν τῇ διηγήσει τοῦ ὄνειρου τοῦ καίσαρος Βάρδα¹⁾· καὶ ἡμῶς εὐρίσκειται πεπλανημένος, διότι ὁ Γενέσιος ἀπλοῦστατα ἐν τῇ διηγήσει αὐτῆ ἐλαμψε χρῆσιν μόνον τοῦ Theophanes Continuatus, οὐδεμίαν ἀπολύτως δοκιμάσας ἐπίδρασιν τοῦ ἀνυπάρχοντος ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ ψευδοκηχτεῦς βίου τοῦ Ἰγνατίου· τρεῖς καὶ μόναι λέξεις τοῦ βίου τούτου ὑπάρχουσιν ἐν τῇ διηγήσει τοῦ Γενετίου (= γηραλέων, μεληθόν, ἀσε-

1) F. Hirsch, Byzantinische Studien, σ. 159—162.

βότακων), ἀλλ' ὑπάρχουσιν αἱ αὐταὶ καὶ ἐν τῇ χρονολογίᾳ τοῦ Theoph. Continuatus¹⁾. Τοῦναντίον ἐν τῇ διηγήσει τοῦ Γενεσίου ὑπάρχουσι τέσσαρες περιπλέον λέξεις (= ἔδοξεν, γηραιός, ἐκδικήσιν, χρυσοσενδύτων), αἰτινες ἀπαντῶσι καὶ παρὰ τῷ Theoph. Contin. Πλὴν δὲ τούτου ὁ Γενέσιος παρουσιάζει τὸν Βάρδα βλεπόντα κατ' ὄναρ ἐαυτὸν εἰσερχόμενον πρὸς ἐρασιμὴν ἡμέραν· τούθ' ὅπερ δὲν ἀναφέρεται ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἰγνατίου, ἀλλὰ μόνον παρὰ τῷ Theoph. Contin., παράφρασμα ἐν τῶν λέξεων «ἐν πανδύμῳ ἡμέραν». Ὁ Γενέσιος ἀναφέρει ἔτι, ὅτι οἱ ἐν τῷ ὄνειρῳ τοῦ Βάρδα νομοσθέντες ὡς προκασιταὶ ἦσαν «χρυσόσενδύτων» καὶ τούτο ἀγνωεῖ ὁ τοῦ Ἰγνατίου ψευδώνυμος βιογράφος, γινώσκων δὲ μόνος ὁ Theophanes Continuatus, ὅστις ἀντὶ τοῦ «χρυσόσενδύτων» ἔχει τὴν λέξιν «χρυσοποροῦντες». Ἐβδὸλον λαπὸν, ἔτι οὐδὲ ὁ Γενέσιος ἐγνωρίσεν ποτε τὸν βηθέντα τοῦ Ἰγνατίου βίον.

Φρονεῖ προσέτι ὁ Hirsch, ὅτι καὶ Συμεὼν ὁ μάγιστρος ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου ἐν τῇ χρονολογίᾳ του, ἐν τῷ 28 κεφαλαίῳ τῆς βασιλείας Μεγαλῆ καὶ Θεοδώρου²⁾; ἀλλὰ καὶ τούτο τὸ φρόνημα τοῦ Hirsch ὑπόκειται εἰς πολλὴν ἔλεγχον. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ ἐκείνῳ πρίκειται περὶ τῶν γενομένων βασιάνων ὑπὸ τοῦ Βάρδα εἰς τὸν Ἰγνατίον ἀλλ' ἐξ ἐπιφωσῶν ἱστορικῆς ἀκριβείας καὶ λεκτικῶν δὲν συμφωνεῖ κατ' οὐδὲν ὁ Συμεὼν πρὸς τὸν βιογράφον τοῦ Ἰγνατίου. Ὁ Συμεὼν, λόγου χάριν, διηγείται ὅτι, τελευτωμένου τοῦ Ἰγνατίου ἐν τῇ λάρνακι τοῦ Κοπριωνύμου, ἔρρεν ἐκ τῶν κρυφίων αὐτοῦ σαρκῶν αἷμα καὶ σαπρία· τούτοις ὁ τοῦ Ἰγνατίου βιογράφος ἀγνωεῖ παντελῶς, τὸ δὲ παραδοξότατον τῆς πλάνης τοῦ Hirsch εἶναι, ὅτι τὸ εἰς ὁ οὗτος ἀναφέρεται χωρίον τοῦ Συμεὼν εἶναι ἀπλόστατα καὶ κατὰ λέξιν σχεδὸν ἀντιγεγραμμένον ἐκ τῆς συγγραφῆς τοῦ Γενεσίου, καθὰ δεῖκνυσεν ἡ ἐξῆς ἀμφοτέρων τῶν κειμένων ἀντιπαραθέσις.

Συμεὼν § 28.

Γενέσιος, σ. 100—102 Bonn.

παραδίδοσιν γὰρ κῆτον τῷ Θεοδωσίῳ (γρ. Θεοδώρῳ) τῷ Μωρῷ λεγομένῳ καὶ τῷ Γοργονίτῃ Ἰωάννῃ καὶ Νικολάῳ τῷ Σκουτελάτῃ, οἱ καὶ περικλείεσαν αὐτὸν ἐν τῇ τοῦ Κοπριωνύμου λάρνακι γύμνωσιν χειμῶνος ὥρα· ἐνθεν τῇ

ἐκδίδοσται παρὰ καίσαρος Θεοδώρῳ τῷ Μωρῷ — — — καὶ Γοργονίτῃ Ἰωάννῃ καὶ Νικολάῳ τῷ Σκουτελάτῃ — — —, οἳ τινες λάρνακι Κωνσταντίνου τοῦ Κοπριωνύμου — — — κατὰ γύμνωσιν εἴσαν· χειμῶνος δὲ

1) Theoph. Contin. σ. 202—204.

2) Hirsch, Byzant. Studien, σ. 832. Theophanes continuatus, σ. 537.

ἀνάγκη τοῦ κρύους ἐκ τῶν κρυφίων σαρκῶν ἀποβολὴν ἐποιοεῖτο σαπρίας καὶ αἵματος. Οὕτως ἐγκαρτερῶν τοῖς δεινοῖς ὁ καρτερικώτατος οὐκ ἐσθέγγατο τι πρὸς Κύριον πονηρόν. Τοιγαροῦν διανίστησιν αὐτῷ Κύριος Κωνσταντίνον τὸν Ἀρμένιον παραιδοῦμενον αὐτῷ· καὶ γὰρ ἀγγεῖδιον οἴνου καὶ ἄρτον καὶ μῆλα, τοὺς κακοποιούς κατὰ χώρας λανθάνων, τῷ ὀσίῳ εἰσήγε καὶ τῆς λάρνακος αὐτὸν καταβιβαζέων ἐκουφίξει τὸ πολὺ τῆς συμφορᾶς μέχρι τῆς ἐκεῖνων ἐλευθέρσεως.

τῶν κρυφίων σαρκῶν ἀποβολὴν ἐποιοεῖτο σαπρίας καὶ αἵματος — — — Οὕτως ἐγκαρτερῶν τοῖς δεινοῖς ὁ πανόλβιος — — — Κύριον πονηρόν — — — Τοιγαροῦν τὰ διανίστησιν — — — Κωνσταντίνος τῆν ἐ Ἀρμένιος — — — Οὕτως πᾶν κρύφα βασιλείῳ τι ἀγγεῖδιον — — — οἴνου — — — καὶ ἄρτον — — — καὶ μῆλα, τῶν κακοποιῶν ἀνδρῶν τὴν ὑποχώρησιν πρὸς μικρὸν ἐμεθέδθευσεν, καὶ τῷ ὀσίῳ εἰσήγει, καὶ τοῦ λάρνακος αὐτὸν καταβιβαζέων ἀποκουφίξων — — — τῆς συμφορᾶς, μέχρι τῆς ἐκεῖνων ἐλευθέρσεως.

Περὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου τοῦ Συμεὼν (ὅπερ, κατὰ τὸν ἡμέτερον παραλληλισμὸν, εἶναι σχεδὸν κατὰ λέξιν εὐλημμένον ἀπὸ τῆς ἱστορίας τοῦ Γενεσίου) πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι σὺν αὐτῷ ὑπάρχει συγκεκριμένον διήγημά τι περὶ τοῦ Ἰγνατίου, τούτεστι περὶ τῆς εἰς τὴν νῆσον Τερέβινθον ἐξορίας, περὶ τῆς αὐτόθεν αὐτοῦ μεταφορᾶς εἰς Ἱέρειαν καὶ τὰ Προμύοντου, καὶ περὶ τῆς συνθλάσεως τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ὑπὸ Λέοντος τοῦ Λαλάκωνος· τοῦ περὶ τούτων δὲ πάντων διήγημα εἶναι καθ' ἡμᾶς ἀπλή προσθήκη, ἔξῃ εἰς τὸ ἐπ' ὀνοματι τοῦ Συμεὼν φερόμενον χρονικόν· οἷον, ἐνῶ τὰ γνήσια κῆτον μέρη τηροῦσιν ἀκριβῆ χρονολογικὴν εἰρήνην, παραδόξως τὰ ἐν τῷ διηγήματι ἐκείνῳ ἱστορούμενα χρονολογικῶς εἶναι ἀσυνάεστα, καθότι συνέβησαν πρὸ τῆς ἐν τῷ πάφῳ τοῦ Κοπριωνύμου φυλακίσεως τοῦ Ἰγνατίου¹⁾; εἶναι δὲ καὶ γνωστὰ ταῦτα μόνον ἐκ τοῦ ψευδοσκητικῶν αὐτοῦ βίου· καὶ ἐκείνῃ μεταξὺ τούτων τούτων καὶ τῆς ἐν τῷ χρονικῷ τῷ Συμεὼν προσθήκης ὑπάρχει τις λεκτικὴ σχέσις, δυνατόν εἶναι ἐντεύθεν νὰ πιστευθῇ, ἢ ὅτι πηγάσεται ταῦτα ἐκ τινος εὐλακρῶν ἀρχαίου βίου τοῦ Ἰγνατίου, ἐν ἔχεν ὑπ' ὄψει καὶ ὁ Ψευδοσκητικὸς, ἢ πάλιν ὅτι παρελείφθησαν ἐκ τοῦ κειμένου αὐτοῦ τούτου τοῦ Ψευδοσκητικῆ ὑπὸ τινος παλαιῦ ἀντιγράφου τοῦ

1) Παρ. Migne τ. 105, σ. 521 καὶ εἰς 518.

χρονικού του Συμεών. Ἐν τῷ χρονικῷ τούτῳ κατ' ἐξαιρέσειν ὑπάρχουσι πολλά θαύματα, σχετικά μὲν πρὸς τὸν βίον τοῦ Φωτίου, ἀνάρμοστα ὁμῶς εἰς χρονικόν, καὶ ἴδιον παντελῶς ἄγνωστα εἰς τοὺς μετὰ Θεοφάνην χρονολογούς καὶ τοὺς ἱστορικοὺς Γενέσιον καὶ Σκυλίτζην. Ταῦτα πάντα εἶναι σκόπιμοι προσθήκαι, καθὼς δὴ ἀποδειχθῆ ἔν τετραπραγματεία¹⁾ τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ περὶ τοῦ ὀνόματος Βεκλάς διήγησις²⁾, τῆς ἀπαντῆ καὶ ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἰγνατίου³⁾. Ὁ Hirsch νομίζει αὐτὴν μέρος ἀναπόσπαστον τοῦ ἀρχικοῦ χρονικοῦ τοῦ Συμεών καὶ παρελημμένην ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου, καὶ τοῦτο διότι πιστεύει εἰς πραγματικὴν ὑπαρξίν ὑπομνήματος Νικήτα τοῦ Παφλαγόνος περὶ τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου⁴⁾· προαπεδείχθη ὁμῶς τὸ ἔλλωσ ἐσφαλμένον τῆς γνώμης ταύτης, καὶ συνεπῶς ὀφειλομένην καὶ τὴν περὶ τοῦ ὀνόματος Βεκλάς διήγησιν νὰ θεωρησώμεν ἀπλήρως προσθήκην ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Συμεών, εὐλημμένην δὲ ἢ ἐκ τινος ἀγνώστου ἡμῶν ἀρχαίου τοῦ Ἰγνατίου βίου, ἢ ἐξ αὐτοῦ τοῦ νῦν γνωστοῦ ψευδοκινήτου κειμένου. Ὅπως δὴ ποτε τὸ χρονικόν τοῦ Συμεών, ὡς τοῦτο γινώσκωμεν ἐκ τῆς βονναίας ἐκδόσεως, εἶναι προβληματικόν, καὶ μόνον ἢ παλαιότης καὶ ἢ ἀντιβολὴ τῶν ἐγνωσμένων αὐτοῦ ἀντιγράφων δύναται νὰ μᾶς ἐδηγήσῃ εἰς τὴν διαγνώσιν τῆς καταγωγῆς τῶν ἐν αὐτῷ προσθέντων κατὰ τοῦ Φωτίου κεφαλαίων.

Φρονεῖ ἐτι ὁ Hirsch, ὅτι καὶ Μιχαὴλ ὁ Γλυκᾶς ἔλαβε κατὰ πιθανότητα εἰδήσεις τινὰς περὶ τοῦ Ἰγνατίου ἐκ τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Νικήτα βίου αὐτοῦ· αὐταὶ δὲ αἱ εἰδήσεις ἀναφέρονται εἰς τὸν εὐνούχιστον τοῦ Ἰγνατίου, εἰς τὰς ταλαιπωρίας τοῦ αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ περὶ τὸ ὄνομα Βεκλάς⁵⁾. Ἡ περὶ τοῦ εὐνούχιστου εἰδήσις ἔχει παρὰ τῷ Γλυκᾶ οὕτω· «καὶ τῆνικαῦτα τὸ γένος φιλονεικῶν (Λέων ὁ Ἀρμένιος) ἐκτρέψαι τοῦ Μιχαὴλ, τὰ παιδογόνα τοῦ παιδὸς αὐτοῦ μόρια, ᾧ ὄνομα Νικήτας, ἐκτέμνει, μὴ ποτε τεκνώσας ἀμύνηται αὐτόν. Εἰς ἀνδρας οὖν ὁ παῖς οὗτος ἔρχεται καὶ τῆς νέας ταυτησὶ Ῥώμης ἀρχιερεὺς χρηματίζει, μετακληθεὶς Ἰγνάτιος ἐν μεταθέσει βίου». Ὁμοίαν εἰδήσιν εὐρισκομένην ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Σκυλίτζη-Κεδρηνοῦ⁶⁾, ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Ζωναρά⁷⁾ καὶ ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἰγνατίου. Εἶναι λοιπὸν ἀληθές, ὡς ὁ Hirsch πιθανολογεῖ, ὅτι ὁ Γλυκᾶς παρέλαβε τὴν περὶ τοῦ εὐνούχιστου τοῦ Ἰγνατίου πληροφοσίαν ἐκ τοῦ νῦν γνωστοῦ ψευδοκινήτου αὐτοῦ βίου· οὕχι, διότι οὐδεμία ἀπολύτως ὑπάρχει μεταξύ τῶν δύο

1) Theoph. contin. c. 680 Bonn.

2) Migne τ. 105, c. 565—566.

3) Hirsch, Byzant. Studien, c. 832.

4) Hirsch, Byzant. Studien, c. 492.

5) Κεδρηνοῦ τ. 2, c. 179 Bonn.

6) Ζωναρά τ. 4, c. 14 Dindl.

κειμένων λεκτικῆς σχέσις, ἢ τις ἐπίδρασις τοῦ λεκτικοῦ τοῦ Ψευδοκινήτου ἐπὶ τοῦ κειμένου τοῦ Γλυκᾶ. Τὸ κείμενον τοῦ Ψευδοκινήτου ἔχει οὕτω· «Λέων ἐκεῖνος — — — ἀφαιρεῖται τοὺς παῖδας (Μιχαὴλ¹⁾ τοῦ Ῥαγγαβῆ) καὶ τῶν γεννητικῶν, καταδικάσας ὁ ἀμειλικτος εὐνούχιζ μελών²⁾». Τῶν λέξεων τούτων οὐδεμία ἐπίδρασις ὑπάρχει ἐπὶ τῶν λόγων τοῦ Γλυκᾶ. Τὸ κείμενον πάλιν τοῦ Σκυλίτζη-Κεδρηνοῦ ἔχει οὕτως· «Ἰγνάτιος — — — υἱὸς δὲ Μιχαὴλ τοῦ τῆς βασιλείας ἐκπεπρωκότος, μετὰ τὸ τῆς βασιλείας ἀπαπεσεῖν καὶ τὰ παιδογόνα ἀφαιρεθῆναι μόρια μοναχὸς γεγονώς — — — πρὸς τὸν πατριαρχεικὸν θρόνον ἀνάγεται». Ἡ σχέσις τοῦ χωρίου τούτου πρὸς τὸ σημειωθὲν ἥδη ἀνωτέρω τοῦ Γλυκᾶ χωρίον εἶναι φανερά, καὶ μόλιστα ἐν τῇ φράσει «τὰ παιδογόνα ἀφαιρεθῆναι μόρια». Ἄμεικος λοιπὸν πηγὴ τοῦ Γλυκᾶ εἶναι ὁ Σκυλίτζης· ἐλλείπει δὲ τούτῳ μόνη ἢ εἰδήσις, ὅτι ὁ Ἰγνάτιος πρὸ τοῦ εὐνούχιστου ὀνομάζετο Νικήτας· ἀλλ' ἡ τοιαύτη εἰδήσις ἤτο κοινὴ καὶ γνωστὴ ἤδη ἐκ τοῦ Theoph. contin³⁾. Τὰ παρὰ τῷ Γλυκᾶ πάλιν ἀναφερόμενα τοῦ Ἰγνατίου ταλαιπωρήματα⁴⁾, ἅτινα ὁ Hirsch νομίζει παρελημμένα ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου, εἶναι σφόδρα σύντομα, ἐνῶ τὰ παρὰ τῷ Ψευδοκινήτῳ σχετικά χωρία εἶναι μακρότατα, καὶ λεκτικῶς οὐδεμίαν ἔχουσι πρὸς τὰ χωρία τοῦ Γλυκᾶ σχέσιν καὶ σημειωτέον ἔτι συνάπτει αὐτῷ ὁ Γλυκᾶς λέξεις τινὰς περὶ τοῦ οὐέρου καὶ τοῦ οἴκτου θανάτου τοῦ Βάρδα, καὶ εἶτα πάλιν τινὰ περὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ, ἅτινα παρέλαβεν ὁ Γλυκᾶς, ὡς αὐτὸς οὗτος ὁμολογεῖ, ἐκ τοῦ χρονικοῦ τοῦ Σκυλίτζη· ἐντεῦθεν εἶναι φυσικὸν νὰ υποθεθῆ, ὅτι καὶ τὰ πρότερα διηγήματα παρέλαβεν ὡσαύτως ἐκ τοῦ Σκυλίτζη· τὸ χρονικόν ὁμῶς αὐτοῦ δὲν εἶναι δεδημοσιευμένον, καὶ συνεπῶς ἀγνοοῦμεν, ἂν ἢ ὑπόθεσις αὕτη δύναται νὰ ὑποστηρηθῆ, τοῦ κειμένου τοῦ Κεδρηνοῦ μὴ βοηθούντος ἡμᾶς ἐν τούτῳ. Ἄλλ' ἂν ὁ Γλυκᾶς παρέλάβονε τὰ διηγήματα ἐκεῖνα ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου, ταυτίσιν ἐκ τοῦ πιστευομένου αὐτοῦ συγγραφῆς Νικήτα τοῦ Παφλαγόνος, οὐδὲν ἠμποδοῖε τὸν Γλυκᾶν νὰ ὀνομάσῃ ἐν τῷ χρονικῷ τὸν Νικήταν, καθὼς ὀνομάζει συνεχῶς καὶ τὸν Σκυλίτζην καὶ πολλοὺς ἄλλους συγγραφῆς. Ἡμεῖς λοιπὸν ἄγχι τελικῆς ἐκδόσεως τοῦ χρονικοῦ τοῦ Σκυλίτζη δὴ προτιμῶμεν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι τὰ παρὰ τῷ Γλυκᾶ διηγούμενα περὶ τοῦ οὐέρου τοῦ Βάρδα καὶ περὶ ἄλλων τιῶν πραγμάτων εἶναι εὐλημμένα ἢ ἐξ ἀρχαίου τινὸς βίου τοῦ Ἰγνατίου, ἢ ἐξ ἀνώνυμου τινὸς χρονολογίου, ἀγνώστου ἡμῶν, ἐν ᾧ τὰ κατὰ τὸν Φώτιον ἀνεφέροντο κατὰ τὸν τρόπον ἐχθρικόν πρὸς τὴν μνήμην αὐτοῦ, χρονολογίου ὄντος τῆς 12-ης

1) Migne τ. 105, c. 492.

2) Theophanes continuatus, c. 20 Bonn.

3) Γλυκᾶ c. 544 Bonn.

εκατονταετηρίδος, και τούτο διότι οι παλαιότεροι τῆς εποχῆς αὐτῆς χρονολογοῦντες πάντες ἀνεξαιρέτως, τηροῦσι μνήμην εὐλαβῆ πρὸς τὸν Φώτιον. Μόνος ἀληθῶς ὁ 12-ος αἰὼν παρασιτᾷ ἡμῖν ἐν τῇ ἑλληνικῇ λογοτεχνίᾳ διὰ τοῦ Γλυκᾶ καὶ τοῦ Μανασσῆ κείμενα δυσμενῆ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Φωτίου, καὶ ταῦτα ἐν τῇ τετραραγμένη ἐποχῇ τῶν Κομνηνῶν, ἢ ὡς ἐξηγήσεται ἢ μετὰ τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑνώσεως. Τῆς αὐτῆς ἰσως ἐποχῆς εἶναι καὶ αἱ ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Συμεῶν προσθήκαι, αἵτινες ὡσαύτως πηγάζουσιν ἢ ἐξ ἀνωμόμου τινὸς χρονικοῦ, ἢ ἀπὸ τῆς διαθέσεως ἐνὸς τῶν ἀναστυκτικῶν ἢ ἀντιγραφῶν τοῦ Συμεωνίου χρονικοῦ. Ὁ Γλυκᾶς μόνον πρὸς τὰς ἀνωμόμους ταύτας προσθήκας ἔχει φανεράν λεκτικὴν σχέσιν, καὶ οὐχὶ πρὸς τὸν γνωστὸν ἡμῖν βίον τοῦ Ἰγνατίου, καθὰ δείκνυσιν ἡ ἀντιπαράθεσις τῶν ἐξῆς χωρίων.

Γλυκᾶς, σ. 552.

Συμεῶν, σ. 689.

Ὁ μέντοι Φώτιος αἱ διψῶν τοῦ θρόνου καὶ σπουδαίων ἐπιτεύχασθαι πάλιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς, τοιόνδε τι βαθύτροπον καὶ σχολιὸν τεχνᾷται. Τῶν ὀνομάτων πᾶς ἀρχῆς ἀπολαμβάνει μόνος τοῦ βασιλέως, τῶν υἱῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐγούστας, καὶ τὸ Βεκλάς συντίθησι καὶ τοῦτο σαφηνίσας ἐδόξεν εἶναι βασιλεῖ μέγας ἐπὶ σοφία, καὶ πάλιν τὸν πολύζηλον κατακληροῦται θρόνον

Μετὰ τὸ ἐξωσθῆναι τῆς ἐκκλησιαστικῆς Φώτιον — — — ἐπροπέυσαστο πλάσμα τοιόνδε — — — Ἐκλαβόμενος τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῶν ὀνομάτων — — — ἀ καὶ ἀναγνωσκόμενα Βεκλάς ὀνομάζεται

Γλυκᾶς, σ. 544.

Συμεῶν σ. 667.

Ἐφ' ᾧ νοθευεῖται, παραινεῖ, καὶ τελευταῖον ἐκδιώκει τῶν ἀγιασμάτων αὐτόν. Μαίνεται ὁ Βάρδας, καὶ τὸν μὲν Ἰγνάτιον τῆς ποιμνῆς ἐξίστησιν, ἀντ' αὐτοῦ δὲ προχειρίζεται Φώτιον. Ἄλλ' ἐντεῦθεν αἰεὶ καὶ ὅσους ἐβλήθη δεινοῖς παρὰ Φωτίου ὁ Ἰγνάτιος, ἐν ἑκῶν φανερῆ παρακαλούμενος, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ἑπορριζοῦσι γὰρ αὐτοῦ τοὺς ὀδόντας, τροσεραπλοῦσι γυμνὸν κοπροφόρον

— — — πολλὰς τούτω παραινεῖ — — καὶ δὴ ποτε μέλλοντος κοινουεῖν τοῦ Βάρδα, ὁ πατριάρχης ὡς ἀνάξιον ἀπέσπαστο ὡς ὀργῆς πληγεὶς τὴν ψυχὴν τὸν παρνετήν — — τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξέσωσε, καὶ παρορτήσασθαι ἀναγκάζων (ὁ Βάρδας) βασάνοις ἀπείροις ὑπέβαλεν — — — οἱ καὶ περιέκλεισαν περιέκλεισαν αὐτὸν ἐν τῇ τοῦ Κοπρωνίου λάρνακι γυμνόν — — —

τινὶ λάρνακι, τὸν τοῦ καταπέστου τὰς σιαγόνας αὐτοῦ συνέδλασεν Κοπρωνίου φερούση νεκρον. κτλ. 1).

Ἡ ἐν τῇ δευτέρῃ τοῦ Γλυκᾶ παραγραφῇ λέξις μαίνεται ἀπαντᾷ ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἰγνατίου 2) ἀλλὰ μόνον αὐτῇ τὸ ὅτι γυμνὸς ἐρηπλώθη ὁ Ἰγνάτιος ἐν τῇ λάρνακι τοῦ Κοπρωνίου, ὡς λέγει ὁ Γλυκᾶς, ἀγνοεῖ παντελῶς ὁ τοῦ Ἰγνατίου βιογράφος, ἀναφέρων ἀπλῶς ὅτι ἐρηπλώθη αἰεὶ προσωπον κατὰ τῶν μαρμάρων σταυρωδῶν ἄλλαχού του καὶ οὐχὶ ἐπὶ ἢ ἐντὸς τῆς λάρνακος τοῦ Κοπρωνίου 3). Ταῦτα ἀρκούσιν εἰς ἀπέδειξιν, ὅτι καὶ ὁ Γλυκᾶς ἀγνοεῖ τὸν ψευδονικήθειον τοῦ Ἰγνατίου βίον· γινώσκει δὲ μόνον ἐν ἀγνωστον ἡμῖν ἀνωμόμον κείμενον, ἐν ᾧ περιέχεται τὸ μαίνεται· τούτο δὲ τὸ κείμενον καὶ χρονικὸν δυνάμεθα νὰ ἐνομάσωμεν καὶ βίον ἀρχαῖον τοῦ Ἰγνατίου, οὗ χρῆσις ἐγένετο καὶ ὑπὸ τοῦ Γλυκᾶ καὶ ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Συμεῶν καὶ ἐν τῷ νῦν γνωστῷ τοῦ Ἰγνατίου βίῳ.

Ἡ μέχρι τοῦδε ἡμετέρα ἐρευνα ἀπέδειξε σαφῶς, ὅτι ὁ βίος τοῦ Ἰγνατίου, οἷος οὗτος ἐπ' ὀνόματι φέρεται Νικήτα τοῦ Παρλαγόνο, δὲν εἶναι ποσῶς ἔργον ἢ τοῦ τέλους τοῦ 9-ου, ἢ τῆς ἀρχῆς τοῦ 10-ου αἰῶνος ἀπεδελγθῆ ὡσαύτως, ὅτι οὐδ' αἱ μέχρι τοῦ 12-ου αἰῶνος χρονολογίαι ἐγίνωσκον τὸ κείμενον αὐτῶν περὶ οὗ λόγος μόνον δύναται νὰ γένηται κατὰ τοῦτον τὸν αἰῶνα, καθόσον ὑπάρχει τις λίσαν ἀπομεικρυσμένη στήσις αὐτοῦ πρὸς τὸν Μεγαλὸν Γλυκᾶν, ἢς ἡ ἀρχὴ προδήλιως εἶναι ἀγνωστος. Τῶν πραγμάτων τούτων οὕτως ἐχόντων, προβάλλεται τὸ ἐξῆς φυσικὸν ἐρωτήμα· τί κείμενον λοιπὸν τοῦ βίου τοῦ Ἰγνατίου, σφόδρα ἐν μεταγενέστερον τοῦ 10-ου αἰῶνος, διατὶ φέρει τὸ ὄνομα συγγραφέως τῆς εποχῆς αὐτῆς; Μήτις ποτὲ Νικήτας ἢ Παρλαγὸν ἔγραψεν βίον ἐγκωμιστικὸν τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου καὶ τούτου ἕτερον ἕτερός τις ἀπὸ σκοποῦ μετέβαλεν εἰς ἕτερον ὄρος, καὶ ἐνόθευσε καὶ ἐπιδόξασε καὶ συνέταξε κατὰ τοὺς πόδους καὶ τὰ εἰσθήματα τῶν Ἑλλήνων οὐνιτῶν; Οὐδεμίαν ἔχομεν βᾶτιν εἰς τὸ νὰ πισώσωμεν τοῦ ἐρωτήματος τούτου τὴν ἔννοιαν· ἡμπορεῖ καὶ αὐτῶ νὰ ἔχη τὸ πρᾶγμα, καθόσον ἐν τῷ νῦν γνωστῷ ἡμῖν βίῳ τοῦ Ἰγνατίου διακρίνονται πράγματα τεμάχῃ λίαν ἐκτεταμένα παλαιῶ πνεος καὶ ἀληθοῦς τοῦ Ἰγνατίου ἐγκωμιστικῷ βίῳ· λεκτικῶς ὅμως δὲν ἔχουσι ταῦτα σχέσιν τινα πρὸς τὸ λεκτικὸν τῶν ἐγνωσμένων τοῦ Νικήτα συγγραφῶν· οὐχ ἦτοιο ὅμως εἶναι βέβαιον, ὅτι ἐν τῷ κείμένῳ τοῦ γνωστοῦ ἡμῖν βίου συμβαίνει ὁ τι συνήθως παρατηρεῖται ἐν ταῖς πλαστογραφήμασιν. Ὁ κατα-

1) Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Συμεῶν ἐμοιάζει κατὰ τι πρὸς τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Κοπρωνίου Λέοντος τοῦ γραμματικοῦ, σ. 463.

2) Migne τ. 105, σ. 504 B.

3) Ἀνέσθι σ. 531.

σκευαστής αὐτοῦ φωρᾶται ψευδόμενος πρὸς ἑαυτὸν· ἐνῶ δηλαδὴ ἀρ' ἐνός δις καθιστᾶ δὴλ. τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν αὐτὸς οὕτως ἔζη, τουτέστι μετὰ σειρὰν διαδόχων τοῦ πατριάρχου Φωτίου καὶ ἐν χρόνῳ ἐπιδημοσύνης τῶν ἀρετῶν τοῦ Ἰγνατίου καὶ καταπυκνώσεως ἀμαθείας τῶν περὶ τὸν Φώτιον πραγμάτων, αὐτὸς οὕτως πάλιν ὁ βιογράφος, ἐπιλήσιμων γινόμενος τῶν σαφῶν τούτων δηλώσεων, παρίστηεν ἑαυτὸν ζῶντα ἐν αὐτοῖς τοῖς χρόνῳ τοῦ Ἰγνατίου καὶ τοῦ Φωτίου. Οὕτως ἐν τῇ διηγήσει τῶν κατὰ τὴν σύνοδον τῶν ἐτῶν 869—870 βεβαίως ὅτι ἤκουσε παρὰ μελῶν αὐτῆς, ὅτι ἡ τοῦ Φωτίου καθαιρέσις ὑπεγράφη ἐν αὐτῇ διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ¹⁾ καὶ πάλιν ἀλλαγῆ μετὰ πολλῆς ἐλέγχων δριμύτητος τὴν ἐπιείκειαν τῶν ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ πρὸς τὰς γενομένας ὑπὸ τοῦ Φωτίου χειροτονίας ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ πατριαρχίας, ἃς ὁ βιογράφος ἐθέλει παντελῶς ἀκασιονίστους, ἔγνω νὰ προσθήσῃ, ὅτι αὐτοὶ οὗτοι (τουτέστι τὴν ἐπιείκειαν) καὶ ἀπὸ τῶν παρηκολουθηθέντων τοῖς τότε χρόνοις τεμμηρίων ἐμφορῶν ἐστοχάσαντο²⁾, τουτέστιν ὅτι ἡ ἐπιείκεια αὐτῆ προϋποθέτει τὴν ἔγκλησιν τῶν τότε χειροτονιῶν τοῦ Φωτίου, αἵτινες ἀληθῶς καὶ ἀνεγνωρίσθησαν νόμιμοι ὑπὸ τοῦ Ἰγνατίου καὶ τῶν μετὰ τὸν Φώτιον πατριαρχῶν. Ἐνταῦθα ὁ βιογράφος, πλάττων ἑαυτὸν συγγραφεὴ ἐγγίζοντα τοῖς χρόνοις τοῦ Ἰγνατίου καὶ τοῦ Φωτίου, ἐρμηνεύει οὕτως ἡ στοχασμὸν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων τοῦ 9-ου αἰῶνος (οἷοι οὐδ' εἰς αὐτὸν ἐπέμεινε ἀρνούμενος τὸ κύρος τῶν φωτιακῶν χειροτονιῶν), ἀλλ' ἀπλῶς γίνεται μεταγωγὴ παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἀναγνωστας αὐτοῦ τῆς ἀπὸ τοῦ 12-ου αἰῶνος ἐπικρατούσης ἐπιστήμης ἐν τῇ λατινικῇ ἐκκλησίᾳ πίστει περὶ τῶν χειροτονιῶν ἐκείνων, αἵτινες, κατ' αὐτὴν, ἐν καὶ εἶναι ἄκυροι, οὕτως ἔπρεπε ἀνεγνωρίσθησαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ παρατύπως. Καὶ πάλιν ἀλλαγῆ ὁ βιογράφος ὁμιλῶν περὶ τινῶν ζωγραφῶν Ἰβηροῦ τοῦ Συρακούσης, ἀγνωστοῦ ὀλοτελῶς ὑπὸ τῶν χρονογράφων, γραφειῶν δὲ κατὰ τὸν βιογράφον, ὡς φαίνεται, μεταξύ τῶν ἐτῶν 861—867, φέρει ἑαυτὸν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ὡς μάρτυρα αὐτόπτην, καὶ διὰ τούτου λέγων ἀπαντά- πασιν, εὐ ὥστε, κατεσίγησα ἂν, εἰ μὴ, ἐφ' ὧν τοὺς αὐτὰ καταπραξίμενους καὶ τοὺς αὐτῶν οἰκείους³⁾. Οὕτως ὁ βιογράφος ὅτε μὲν παρίστηεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ διαδόχους τοῦ Φωτίου, τουτέστι πολλὴν χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰγνατίου, ὅτε δὲ αὐτόπτην πραγμάτων, γενομένων ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰγνατίου, τὸ δὲ παραδοξότερον εἶναι τοῦτο, ὅτι ἐν αὐτῇ τῷ προσμίῳ, ἐν ᾧ ἐπαγγέλλεται νὰ λεπτοῦν καὶ διαχωρῆσθαι ἀπὸ χρόνους ἰκανοὺς ἤδη κατα-

1) Migne τ. 103, σ. 545 ὡς τῶν εἰδῶν ἀνέκτα βίβλα ζαιουμένων.

2) Αὐτόθι σ. 547.

3) Αὐτόθι σ. 541.

πυκνωθῆν τῆς ἀγνωσίας νέφος καὶ τὰς τῶν πολλῶν ἀμαυρῶσαν διανοίας, ὁμιλοῦναι τέλος ὅτι ὁ βιογραφούμενος ὑπ' αὐτοῦ Ἰγνατίου ἔτυχε νὰ ζῆ ἀπρὸς τοὺς ἐσχάτους καὶ τοὺς καθ' ἡμᾶς τούτους καιροὺς¹⁾.

Πρὶν ἢ δώσωμεν πέρασ εἰς τὸ μελέτημα τοῦτο, ἐπιβάλετο ἡμῖν τὸ καθήκον τοῦ νὰ ἀναλύσωμεν τὸν βίον τοῦ Ἰγνατίου καὶ λεκτικῶς καὶ λογικῶς, ἰδίᾳ δὲ νὰ καταστήσωμεν δῆλας τὰς πηγὰς, ἃς ἔχεν ὑπ' ἄφει ὁ συντάκτης αὐτοῦ, καὶ τὸν τρόπον τῆς χρήσεως αὐτῶν. Τὸ θέμα ἡμῶν τοῦτο εἶναι εὐρύτατον καὶ εὐλοῦς εἰδικόν· διὸ καὶ προτιμῶντες νὰ ἀναβλάσωμεν τὴν κατὰ λεπτόν ἐκθεσιν αὐτοῦ δι' ἄλλην εὐκαιρίαν ἀρακόμεθα πρὸς τὸ παρὸν εἰς τὴν κατάστρωσιν ἐνταῦθα γενικῶν τινῶν προπαρασκευαστικῶν σημειώσεων τῆς εἰρημένης ἐκθέσεως. Ὁ ἐπ' ὄνοματι δηλαδὴ τοῦ Νικήτα βίος τοῦ Ἰγνατίου λεκτικῶς τε καὶ τεχνικῶς εἶναι τὴ ἀχαρακτήριστον. Ἐνῶ τοῦ Νικήτα οἱ δι' ἄλλους ἁγίους λόγοι εἶναι ῥητορικῶς τεχνικώτατοι καὶ λεκτικῶς ἔρρυθμοι, αἰνιαντίον ὁ τοῦ Ἰγνατίου βίος ἐν πολλοῖς τόποις εἶναι ἀκανόνιστος, λεκτικῶς δὲ ἄρρυθμος· ἀρχεται ἀπὸ προσιμίου λεκτικῶς ἐντέχνου καὶ πανηγυρικοῦ ἐν ταῖς πρώταις αὐτοῦ περιόδοις, καὶ καταλήγει εἰς ἐπιλογὸν ἀκαλλῆ καὶ λίαν πεπαιγμένον. Τὸ μέρος, ἀρ' οὐ ἀρχεται ἡ περὶ τοῦ Ἰγνατίου διηγήσις μέχρι τοῦ σημείου, καθ' ὃ ὁ Βάρδας ἀπερῶσισι νάποσπάτη διὰ τῆς βίας τὴν ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου παραίτησιν τοῦ Ἰγνατίου²⁾, εἶναι πολλοῦ καὶ λεκτικῶς καὶ λογικῶς καὶ τεχνικῶς ἐνταῦθα ἀλλ' ἐκείθεν καὶ ἐξῆς παρατηροῦνται κυμάνσεις ὕψους καὶ συγκαλλήσεις κεφαλῶν ἀτεχνῶν· ἐξαίρεσιν ἐνταῦθα κάμνει ἡ ἐκθεσις τῆς εἰσβολῆς βουβῶν εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ ἡ ἑτέρα ἐθεσις τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἰγνατίου. Ἡτις ὡσαύτως εἶναι τεχνικὴ ὑπὸ πᾶσαν ἐπεφίν³⁾. Παρατηροῦνται προσετι ἀντιρῶσεις πολλοῦ καὶ ψεύδη φανερά, ἱστορικά καὶ πραγματικά· ἂν δὲ τις λάβῃ ὑπ' ἄφει καὶ αὐτὰ καὶ τὰ πρὸ μικροῦ σημειωθέντα λίαν ἀναφακτικά πρὸς ἄλλα τοῦ βιογράφου χωρία, τὰ γνωρίζοντα δηλαδὴ τοῦτον καὶ συγγραφεὴ σφόδρα μεταγενέστερον τοῦ 10-ου αἰῶνος, καὶ πάλιν συγγραφεὴ τοῦ 9-ου αἰῶνος, ἀναγκάζεται, μὴ τὴν ἀληθείαν, ἂν νὰ παραδεχθῆ, ὅτι ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἰγνατίου κρύπτονται δύο συγγραφῆων χεῖρες, ἐνός μὲν παλαιοῦ πράγματι, συγγραφέως δηλονότι ἀγιολογικῶν αὐτοῦ τοῦτο πόνημα περὶ τοῦ Ἰγνατίου, ἑτέρου δὲ πάλιν σφόδρα μεταγενεστέρου, καταπίσαντος τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο πόνημα, καὶ παραπληρώσαντος αὐτῷ καὶ ἐπαυξήσαντος αὐτὸ μὲ σαυτὸν ἀποκλειστικῶν, ὅπως διαβληθῆ ἡ τοῦ πατριάρχου Φωτίου μνήμη. Τὸ πρῶτον τοῦτο εἶναι

1) Migne τ. 105, σ. 489.

2) Αὐτόθι σ. 489—508.

3) Αὐτόθι σ. 548—564.

δήλον ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων, ἐξ ὧν ἡμεῖς ἀναφέρομεν ἐνταῦθα ἕνα καὶ ἑαυτὰ λίαν χαρακτηριστικὰ τῆς γενομένης ἐν τῷ παλαιῷ κειμένῳ νοθείας. Ἐν ἐνὶ τόπῳ ὁ βιογράφος κάμνει λαμπρὸν ἐγκώμιον εἰς τὸν Φώτιον. Ἐνταῦθα δὴλον, ὅτι ἔχομεν ὑπὸ ὄψει κείμενον εἰλικρινές ἐκ τοῦ παλαιοῦ βίου· ὁ τούτου ἑμῶς νοθευτῆς προσκολλᾷ τῷ ἐγκωμίῳ φροβερὸν κατὰ τοῦ Φωτίου κατηγορητήριον, ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τοῦ νόθοις ποδειχθῆ, ὅτι ἡ ἐγκωμιαζομένη τοῦ Φωτίου παιδεία καὶ πολυμάθεια ἦτο προῖον ἀπλῆς κενοδοξίας¹⁾. Ἐν ἑτέρῳ τόπῳ ὁ παλαιὸς βιογράφος ὡς ἀόικτην τοῦ Ἱγνατίου παρουσιάζει, καθά καὶ αἱ μέχρι τοῦ 12-ου αἰῶνος χρονογράφοι, μόνον τὸν καίσαρα Βάρδα μετὰ τῶν ἐξαγορασθέντων ὑπὸ αὐτοῦ ἀρχιερέων²⁾· ὁ νοθευτῆς ὁμῶς, θέλων νὰ μειώσῃ τὴν σημασίαν τῆς περὶ τούτου ἐκθέσεως, προσκολλᾷ κιντῆ, διηγῆσαι πινὰ ἀγωνιστάσας ἀντὶ τοῦ Βάρδα κύριον τοῦ Ἱγνατίου ἀόικτην νάποδειξαι τὸν Φώτιον. Ἐν ἑτέρῳ τόπῳ, ἐν ᾧ ὁ λόγος περὶ τῆς συνόδου τοῦ 861-ου ἔτους, παρουσιάζοντα ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ βιογράφου αἱ τοῦ Ἱγνατίου ἐχθροὶ διαμφισβητοῦντες ἐμπροσθεν τῶν ἐκ Ῥώμης ἀποκρισίων τὸ κῆρος τῆς τοῦ Ἱγνατίου χειροτονίας· ἀλλ' ὁ τότε πατριάρχου Φώτιος, ὃν ὁ βιογράφος ὁ παλαιὸς ἀναφέρει ἀνώνυμος, τσοῦτον ἠγανάκτησε κατὰ τῆς σκαυτήτος τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἱγνατίου, ὡς τε ἀνερώνησεν ἐν τῇ συνόδῳ· «Ὡς τῆς κακουρίας! ὡς τῆς σκαυτήτος! τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὡς Ἱγνάτιος ψήφῳ πάντων ὁμῶς τῶν ἀρχιερέων καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης συναίνεσει κανονικῶς καὶ ἐνθέσμῳς προκηρύχθησται; Ὁ νοθευτῆς ὁμῶς τοῦ παλαιοῦ βίου μὴ νόθησας, ὅτι αὐτὰ ἀνερώνησεν αὐτὸς ὁ Φώτιος, παρουσιάζει ἠλιθίως αὐτὸν τὸν Ἱγνατίου ἀνερωμένοντα τοῦτα ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τὸ ἠλιθιώτατον προσέθεσαν εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἱγνατίου καὶ τοῦτα αὐτὸς δὲ ὁ Φώτιος μᾶλλον τῷ τε δεινῷ Βάρδῳ καὶ τοῖς κοσμικοῖς ἀρχεῦσι· χρησάμενος συνεργοῖς ἀκανόνιστως καὶ τυραννικῶς μᾶλλον ἢ ἐκκλησιαστικῶς τοῦ θρόνου κατεβράβευτα³⁾· ἅτινα σύδολως ἐπετρέπετο τῷ Ἱγνατίῳ νὰ εἰπῇ ἐν κιντῆ τῇ συνόδῳ, παρουσιασάσας δηλαδὴ αὐτοῦ τοῦ Βάρδα, αὐτῶν τῶν ἀρχόντων καὶ κιντῆ τοῦ συμπεριδρεύοντος πατριάρχου Φωτίου, ὅστις ἄλλως ἰκανῶς ἦδη τὸ κῆρος ὑπερήσπισσε τῆς χειροτονίας τοῦ Ἱγνατίου. Καὶ πάλιν ἐν ἄλλῳ τόπῳ περὶ τῆς αὐτῆς συνόδου τοῦ 861-ου ἔτους παρουσιάζονται διπλᾶ εἰδήσεις· προσκαλούμενος δηλαδὴ ὁ Ἱγνάτιος νὰ παρουσιασθῆ εἰς τὴν σύνοδον ἐρωτᾷ ὑπὸ ποίῳ ἰδιότητι νὰ προσέλθῃ· ὡς ἐπίσκοπος; ὡς ἱερεὺς, ἢ ὡς μοναχός; Ἡ σύνοδος ἀποκρίνεται νὰ παρουσιασθῆ κατὰ τὴν κρίσιν τῆς ἰδίας συνει-

1) Αὐτόθι σ. 509—512.

2) Αὐτόθι σ. 504 κέ.

3) Αὐτόθι σ. 520.

δήσεως. Ὁ Ἱγνάτιος λοιπὸν ἐνδίδεται στολὴν ἀρχιερατικὴν καὶ τῇ συνόδῳ ἐπισκοποῦν ἱερέων καὶ μοναχῶν καὶ λαϊκῶν ἐξέρχεται τῆς οἰκίας πελοπορῶν· καὶ ὡς ἐσθασεν ἐγγὺς τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἐρχεται πρὸς αὐτὸν ἐκ προσώπου τοῦ αυτοκράτορος Μεγαλῆ ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ὁ Κόξης, «ἀπειλῶν, ὡς εἰ μὴ παρονεύσῃ ἐν μοναχικῷ τῷ σχήματι προέλθῃ, θάνατον ἐπηρτησθῆ τὴν ζῆμιον» ὁ καὶ πεποιηκότα τὸν αἰδιδιον (Ἱγνάτιον) τῷ συνεδρίῳ παρεστήσαντο¹⁾. Οὕτω κατὰ ταῦτα παρουσιάζεται ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ὁ Ἱγνάτιος ὡς ἀπεκδυσάμενος ἐν μέσῃ ὁδῷ τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν καὶ τῷ ἀπλῷ μοναχικῷ σχήματι προσελθὼν εἰς τὴν σύνοδον. Ἀλλ' ἐνῷ ταῦτα οὕτως ἀκριβῶς ἔχουσιν ἐν τῷ βίῳ, ὁ τούτου συντάκτης, ἐξ ὧν ὑστερον λέγει, ἀποδεικνύεται διαστρέφον τὸ πρᾶγμα, ὡς παραστήσας ἐν ἐκείνοις τὸν Ἱγνάτιον καταδικασμένον καὶ προστογῆ τῆς συνόδου ἐν αὐτῇ τῇ συνόδῳ τάχα περιβληθέντα «τὴν ἱερατικὴν στολὴν», ἣν πάλιν ταῦτοχρόνως ἀσῆρησεν ἡ πύελος διὰ τῶν χειρῶν τοῦ ὑποδιαικένου Περικτίου, καὶ τὸ ὡμοσφῆριον δηλαδὴ καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ὕλης ἀρχιερατικῆς στολῆς ἅμματα²⁾. Πῶτα τῶν δύο τούτων εἰδήσεων εἶνα ἀληθῆς; Αὐτὸ τὸ κείμενον τοῦ βίου, ὡς ἔχει σήμερον ἐν τῷ περὶ τῆς συνόδου τοῦ 861-ου ἔτους κεφαλαίῳ, εἶνα ἀνίκανον νὰ σκευώσῃ ἀπὸ ἑαυτοῦ ὡς ἀληθῆ τὴν πρώτην ἢ τὴν δευτέραν εἰδήσιν περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Ἱγνατίου ἀραιώσεως τῆς ἀρχιερατικῆς στολῆς· εὐτυχῶς ὁμῶς ἐσώθησαν λατινιστὶ λεβιανά τινα τῶν προκτικῶν τῆς εἰρημῆνης συνόδου ἐν τῷ ρωμαϊκῷ νομοκάνονι τοῦ πρεσβυτέρου-καρδινάλιου Θεοδοῦτου (Densdedit), ἅτινα διακινύουσιν, ὅτι ἡ τοῦ Ἱγνατίου ἀπαμείψις ἐγένετο οὕτω ἐν τῇ ὁδῷ, κατὰ τὴν πρώτην εἰδήσιν τοῦ βιογράφου αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ συνόδῳ. Τὸ κείμενον τῶν πρακτικῶν ἔχει οὕτως: «Accedens subdiaconus ex precepto apocrisiorum tulit pallium de colle ejus, et albam, et anictum, et eiectus est a Synodo; et post haec Synodus exclamavit: Nicolau papae et Photii patriarchae multos annos! Apocrisiariis papae multos annos»³⁾.

Ἐξ ὅσων ἄρχι τοῦδε παραδειγμάτων ἀνεφέραμεν, εἶνα δὴλη καὶ ἀναμφισβήτητος ἡ ἀλήθεια ἐν τῷ ψευδοκητείῳ βίῳ τοῦ Ἱγνατίου δύο συγγραφέων, ἐνὸς ἀληθῶς παλαιῦ καὶ ἐνὸς σφοδρὰ τούτου μεταγενεστέρου, ὅστις ἀπὸ συστήματος ὅτι ἐκείνος ἔλεγεν εὐνοϊκῶν ὑπὲρ τοῦ Φωτίου, οὕτως μετέβλεν εἰς δυσμενῆς καὶ δύσρημον. Οὕτως ὡσαύτως τοῦ παλαιοῦ συγγραφέως τὸ περὶ τοῦ Ἱγνατίου ὑπέμνημα διέσπασε πολλοῦ καὶ συνεπλήρωσαν ἐξ ἑαυτοῦ ὡς ἠθέλην, ἢ καὶ μέρη αὐτοῦ ἰκανὰ μετέτρεψεν εἰς ὅτι

1) Αὐτόθι σ. 517.

2) Αὐτόθι σ. 520.

3) Densdedit Collectio canonum, σ. 512.

αὐτὸς ἐπιλάμει. Τοῦ παλαιῦ κειμένου τὰ μέρη εἶναι εὐδαιμόνια, πανηγυρικῶς ὄντα χαρακτηριστῆρος καὶ λεκτικῶς πολλαχρῶς ἐρρυθμίου. Ἐσώθη καὶ μέρος τοῦ παλαιῦ προοιμίου καὶ μέρος τοῦ παλαιῦ ἐπιλόγου, ὅπερ εὐρίσκειται μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν θαυμάτων τοῦ Ἱγνατίου¹⁾. ἔχει δὲ τοῦτο οὕτω: «Ταῦτα τοῦ ἡμετέρου πατρὸς τὰ διηγήματα» τοιαῦτα τοῦ καλοῦ ποιμένος τὰ προσηγήματα· οὕτως ὁ μακαριώτατος καὶ ζῶν ἐπὶ γῆς ἐνομούτατος περὶ καὶ χρηστοφιλέστατος, πάντα λέγων καὶ πράττων εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκοδομῆς καὶ πρὸς θεὸν μεταστάς ὠφελιμώτατος καὶ σωτήριος, ὡς ἀμέσως ἐντυγχάνων ὑπὲρ ἡμῶν τῷ Θεῷ²⁾. Καὶ ἐνῶ μετὰ ταῦτα περιμένεται ἡ τοῦ λόγου κατακλιεῖς, αἴφνης ἀπαντᾷ τοιαύτη λίαν ἀκαλλῆς καὶ πεπτημένη, καὶ αὕτη μόνον μετὰ μακροτάτην διήγησιν περὶ τοῦ πατριάρχου Φωτίου³⁾, εὐδαμίαν ἀπολύτως ἔχουσαν σχέσιν πρὸς τὸν Θεὸν τοῦ Ἱγνατίου, οὕτως μὴν ἀρμύζουσαν εἰς πανηγυρικὴν ὑπόμνημα. ὅπερ ἦτο πρὸς τὸν ἡμετέρον νῦν ἀναγινώσκεται ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Ἱγνατίου τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐορτῆς αὐτοῦ.

1) Τὸ τελευταῖον θαῦμα περὶ τοῦ ἀνωτέρου Λυδικοῦ σακελλαρίου εἶναι κατ' ἡμᾶς πλαστόν καὶ σύνθετον τοῦ νεώτερου.

2) Μίχνη σ. 105, σ. 565.

3) Αὐτόθι σ. 566—573.

Ἄ. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς.

Γαῖτα, 25 Ἰουνίου 1898.